

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TARAKLI İLÇESİ'NİN BEŞERİ COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şerife TEMÜRLenk

**Enstitü Anabilim Dalı : Coğrafya
Enstitü Bilim Dalı : Coğrafya**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Meryem HAYIR

HAZİRAN – 2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARAKLI İLÇESİ'NİN BEŞERİ COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şerife TEMÜRLENK

Enstitü Anabilim Dalı: Coğrafya
Enstitü Bilim Dalı: Coğrafya

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Meryem HAYIR

Bu tez 10 / 06 / 2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Meryem HAYIR Yrd. Doç. Dr. Zerrin KARAKUZULU Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ

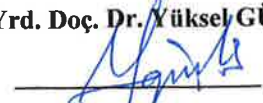
Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Şerife TEMÜRLenk

10/06/2011

ÖNSÖZ

“Taraklı İlçesi’nin Beşeri Coğrafyası” adlı bu çalışmada İlçe’nin beşeri ve ekonomik yapısı incelenmiş nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerinin özellikleri ortaya konulmuştur.

Bu tez çalışması Sakarya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasına yardımcı olan danışman hocam Doç.Dr. Meryem HAYIR’a,

Yardımlarından dolayı Coğrafya Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Cercis İKİEL’e, bölüm hocalarım Yrd. Doç. Dr Zerrin KARAKUZULU’ya, Yrd. Doç. Dr Ali YİĞİT’e, Yrd. Doç. Dr. Muhammet Kaçmaz’a

Ayrıca Öğr.Gör. Ayşe ATALAY DUTUCU, Arş.Gör. Derya Evrim KILIÇ ve Abbas ŞAHİN’e

Her zaman yanımda olup beni destekleyen Abdulkadir AKDENİZ’e ve aileme çok teşekkür ederim.

Şerife TEMÜRLENK

10.06.2011

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	v
FOTOĞRAF LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TARAKLI İLÇESİ'NİN FİZİKİ COĞRAFYASI	6
1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	6
1.2. İklim Özellikleri.....	9
1.3. Hidrografik Özellikler.....	11
1.4. Toprak Özellikleri.....	12
1.5. Bitki Örtüsü.....	14
BÖLÜM 2: TARAKLI İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI	16
2.1. Nüfusun Gelişimi.....	16
2.1.1. Kır Nüfusunun Gelişimi.....	25
2.1.2. Kasaba Nüfusunun Gelişimi.....	29
2.2. Nüfusun Özellikleri.....	31
2.2.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Özelliği.....	31
2.2.2. Aile Büyüklüğü.....	34
2.2.3. Nüfusun Eğitim Durumu.....	35
2.2.4. Nüfusun Yaş Bağımlılık Oranı.....	38
2.2.5. Nüfusun Sağlık Durumu.....	38

BÖLÜM 3: TARAKLI İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI..	40
3.1. Yerleşmenin Tarihi.....	40
3.1.1. Türk Hakimiyeti Öncesi.....	40
3.1.2. Türk Hakimiyeti Sonrası.....	41
3.2. Yerleşme Şekilleri ve Mesken Tipleri.....	42
3.2.1. Kırsal Yerleşmeler.....	42
3.2.1.1. Köy Yerleşmeleri.....	42
3.2.1.2. Yayla Yerleşmesi.....	46
3.2.1.3. Kasaba Yerleşmesi.....	46
3.3. Kasabanın Fonksiyon Alanlarının Dağılışı.....	50
3.3.1. Konut Alanları.....	50
3.3.2. İdari Fonksiyon Alanları.....	55
3.3.3. Sosyo- Kültürel Alanları.....	55
3.3.4. Ticaret ve Sanayi Alanları.....	56
BÖLÜM 4: TARAKLI İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI ...	59
4.1. Tarım.....	59
4.1.1. Tarım Alanlarının Dağılışı.....	59
4.1.2. Tahıl ve Yem Bitkilerinin Üretimi.....	60
4.1.3. Meyve Üretimi.....	62
4.1.4. Sebze ve Tarla Ürünleri Üretimi.....	64
4.2. Hayvancılık.....	64
4.2.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	64
4.2.2. Küçükbaş ve Kanatlı Hayvancılık.....	66
4.3. Turizm.....	67
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	70
KAYNAKÇA.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	76

KISALTMALAR

ADNKS	:Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ETF	:Ev Halkı Tespit Fişii
D.M.İ.	:Devlet Meteoroloji İşleri
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	1
Şekil 2: Taraklı İlçesi'nin Yükselti Basamakları ve Yerleşmelerin Dağılışı.....	2
Şekil 3: Taraklı İlçesi'nin Jeoloji Haritası.....	7
Şekil 4: Sakarya (1975-2005) ve Geyve'nin (1975-2009) Aylık Ortalama Yağış Dağılışı.....	10
Şekil 5: Göynük Çayı'nın Aylık Ortalama Akım Grafiği (1963-1968)..	12
Şekil 6: Taraklı İlçesi'nin Toprak Tipleri ve Toprak Kabiliyet Sınıfları.....	13
Şekil 7: Taraklı Nüfusunun 1935-2010 Yılları Arasında Cinsiyete Göre Durumu.....	18
Şekil 8: Taraklı'nın Yıllara Göre Nüfus Artış Oranındaki Değişim (1935-2010).....	19
Şekil 9: Taraklı İlçesi'nin 1990 Yılı Nüfus Dağılışı Haritası.....	22
Şekil 10: Taraklı İlçesi'nin 2000 Yılı Nüfus Dağılışı Haritası.....	23
Şekil 11: Taraklı İlçesi'nin 2010 yılı Nüfus Dağılışı Haritası.....	24
Şekil 12: Taraklı'nın Kasaba, Kır ve Toplam Nüfusunun Seyri.....	28
Şekil 13: Taraklı İlçesi'nin 1990 Yılı Nüfus Piramidi	33
Şekil 14: Taraklı İlçesi'nin 2009 Yılı Nüfus Piramidi.....	33
Şekil 15: İlçe Merkezindeki Mahalle Merkezlerinin Konumu.....	52
Şekil 16: Taraklı İlçe Merkezinde Arazi Kullanımı	54
Şekil 17: Tarım Arazisinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı	59
Şekil 18: Yıllara Göre Bazı Tahıl Ürünlerinin Üretimi.....	62
Şekil 19: Yıllara Göre Bazı Meyvelerin Üretimi (ton).....	63

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sakarya ve Geyve’de Sıcaklığın Yıllık Durumu... ..	9
Tablo 2: Sakarya ve Geyve’de Aylık Yağış Dağılışı (mm)	11
Tablo 3: Taraklı’nın Nüfus Artış Oranı ve Türkiye Nüfusunun Artış Oranı... ..	20
Tablo 4: Taraklı’nın Belirli Yıllarda Kır Nüfusunun Cinsiyeti ve Artış Oranı... ..	25
Tablo 5: Taraklı’nın Yıllara Göre Ortalama Köy Nüfusları ve Cinsiyet Miktarı... ..	26
Tablo 6: Taraklı’da Ortalama Köy Nüfusları ve Ortalamanın Üzerindeki Köyler... ..	27
Tablo 7: Taraklı’nın Kasaba Nüfusu ve Artış Oranı... ..	30
Tablo 8: Taraklı Nüfusunun 1990 ve 2009 Yıllarındaki Yaş Grupları ve Cinsiyet Yapısı... ..	31
Tablo 9: Köylerin 2009 Nüfusu, Hane Sayısı ve Ortalama Hane Büyüklüğü	34
Tablo 10: Taraklı İlçesi’nin Cinsiyete Göre Eğitim Durumu (2009)... ..	35
Tablo 11: Kasaba ve Kır Nüfusunun Cinsiyete Göre Okuma Yazma Durumu (2009)	36
Tablo 12: Taraklı İlçesi’ndeki Okullar ve Öğrenci Sayıları (2009)... ..	37
Tablo 13: Taraklı İlçesi’ndeki Köylerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı	42
Tablo 14: Taraklı İlçesi’nde Mahallelerden Oluşan Köyler... ..	43
Tablo 15: Taraklı İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000)... ..	48
Tablo 16: İlçe Merkezindeki İşyerlerinin Türlerine Göre Sayıları... ..	57
Tablo 17: Tarım Ürünlerinin Toplam Ekili Alana Oranı (2010)... ..	60
Tablo 18: Tahılların Toplam Ekili Alana Oranı (2010)... ..	60
Tablo 19: Bazı Tahıl Ürünlerinin Yıllara Göre Ekim Alanı ve Üretimi... ..	61
Tablo 20: Taraklı İlçesi’nde Yıllara Göre Meyve Ağacı Sayısı... ..	63
Tablo 21: Taraklı İlçesi’nde Yıllara Göre Büyükbaş Hayvan Sayısı... ..	65
Tablo 22: Köylere Göre Büyükbaş Hayvan Sayısı (2011)... ..	66
Tablo 23: İlçedeki Tavuk Çiftliklerinin Dağılışı... ..	66

FOTOĞRAF LİSTESİ

Foto 1 : Sabırlar, Doğancıl ve Hark Köylerinin Kuzeyindeki Kayalık Alan.....	9
Foto 2 : Çamtepe Köyü'nden Mesken Örneği.....	45
Foto 3 : Kemaller Köyü'ndeki Bir Kaşık Atölyesi.....	45
Foto 4 : İlçedeki Restore Edilmiş Meskenlerden Bir Örnek.....	49
Foto 5 : Taraklı'da Eski ve Yeni Meskenlerden Bir Görüntü.....	50
Foto 6 : Hisartepeden Yusufbey Mahallesi'nin Görünüşü.....	51
Foto 7 : Hisartepeden Ulucami ve Hacımurat Mahallelerinin Görünüşü.....	53
Foto 8 : Hisartepede Yolundaki Sık Dokulu Sokak.....	53
Foto 9 : Tarihi Orhangazi Çarşısı'ndan Bir Görünüm.....	56
Foto 10 : Yunus Paşa Çarşısı'ndan Bir Görünüm..	58
Foto 11 : Fenerli Ev.....	69
Foto 12 : Tarihi Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii.....	69

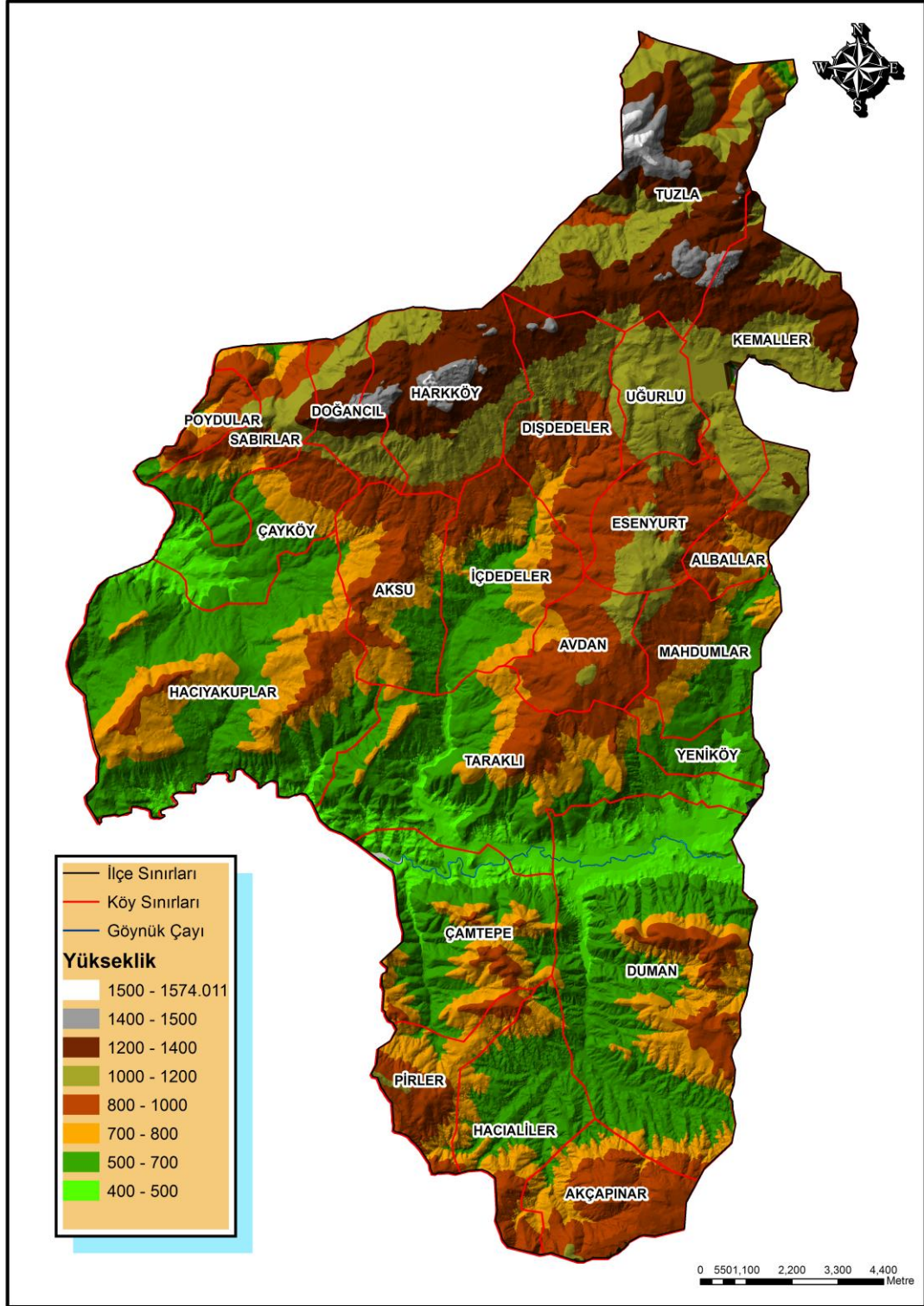
Tezin Başlığı: Taraklı İlçesi'nin Beşeri Coğrafyası	
Tezin Yazarı: Şerife TEMÜRLenk	Danışman: Doç. Dr. Meryem HAYIR
Kabul Tarihi: 10/06/2011	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 76 (tez)
Anabilimdalı: Coğrafya	Bilimdalı: Coğrafya
<p>Araştırma alanı olan Taraklı İlçesi Marmara Bölgesi'nin doğusunda, Sakarya'nın güneydoğusunda yer alır. Yüzölçümü 33.400 hektardır.</p> <p>İlçe toprakları genellikle dağlık, tepelik bir görünüme ve akarsuların derin vadiler açtığı bir arazi yapısına sahiptir.</p> <p>En önemli akarsuyu Göynük Çayı'dır. Sakarya nehrinin bir kolu olan Göynük Çayı ilçenin içinden geçtikten sonra Geyve'den Sakarya Nehrine karışır.</p> <p>1926-1928 yılları arasında bucak haline gelen Taraklıda belediye teşkilatı 1954 yılında kurulmuştur. 1987 yılına kadar Geyve İlçesi'ne bağlı kasaba olarak kalmış ve bu tarihten sonra ilçe olmuştur.</p> <p>Taraklı 22 köy ve merkezde 4 mahalleden meydana gelmektedir. 2010 yılında toplam nüfusu 7.337'dir. Nüfusun 2.983'ü ilçe merkezinde, 4.354'ü köylerde yaşamaktadır.</p> <p>Köy yerleşmeleri genellikle, Göynük Çayı vadisinde doğu-batı doğrultulu uzanan ilçe merkezinin kuzey ve güneyinde toplanmıştır. İlçe merkezi ve bütün köyler toplu dokulu yerleşme özelliğine sahiptir.</p> <p>Temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Taraklı topraklarının % 27'si tarım alanıdır. En önemli tarım ürünleri buğday ve hayvan yemidir. Ayrıca, meyvecilik de önemlidir.</p>	
Anahtar kelimeler: Taraklı, Nüfus, Yerleşme, Ekonomi	

Title of Thesis: Human Geography of Taraklı County	
Author: Şerife TEMÜRLenk	Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Meryem HAYIR
Date: 10/06/2011	Nu. Of pages: viii (pre text) + 76 (main body)
Department: Geography	Subfield: Geography
<p>Taraklı lies in the eastern part of Marmara Region and southeastern part of Sakarya. It covers an area of 33.400 hectar.</p> <p>The geological structure of the county is mountainous image and land structure that streams are made deep valleys.</p> <p>The most important river of Taraklı is Göynük Stream. Göynük Stream which is a branch of Sakarya River, reaches from Geyve to Sakarya River, after passing through the centre of Taraklı.</p> <p>In Taraklı, which was asubdistrict from 1926 to 1928, municipality was founded in 1954. It had been a borough of Geyve until 1987 and became a county after this year.</p> <p>Taraklı constitutes 22 villages and 4 districts. The total population of the county was 7.337 in 2010. 2.983 of the population inhabitants in the centre, 4.354 people who are the rest of population live in the villages.</p> <p>Village settlements are usually south and north of the town centre which is lying eastward westward in the valley of Göynük Stream. The town centre and all villages have mass-settlement.</p> <p>The major living supplies are agriculture and stockbreeding. % 27 of Taraklı is an agricultural area. The most important agricultural products are wheat and fodder. Besides, fruit has an important role in its economy, too.</p>	
Keywords: Taraklı, Population, Settlement, Economy	

teşekkül etmiş Koroğlu Dağları ile Abant Dağları'nın birer uzantısı durumunda olan Karadağ kütesinin güney yamaçlarında kurulmuştur (Karakuzulu, 2010: 274).

Şekil 2. Taraklı ilçesinin yükselti basamakları ve yerleşmelerin dağılışı

Çevresindeki dağ ve tepelerin yüksekliği 600 ile 900 metre arasındadır. En yüksek yeri 1.499 rakımlı olan Moruklu Tepesi'dir. Arazilerinin tamamına yakını engebeldir. En yüksek noktaları; Tekirdağ, Çataldağı ile Sivri tepe, Belengerme, Moruklu Tepe, Şimşir Kaya, Mahya, Dömen, Çaltepe, Düzcäl, Kocakaya, Sazdoruk, Koznakaya, Küllükdorğu, Kamışlık, Hıdırlık, İğdelik tepeleridir (Aktaş, 2008: 279).

Taraklı, Marmara, Batı Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri iklimlerinin geçiş noktasında yer almaktadır. Dolayısıyla Sakarya ilinin geneli ile mukayese edildiğinde nispeten daha karasal iklim özelliklerinin yaşandığı bir alan olduğu görülmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar kar yağışlı ve sert geçmektedir. Sonbahar ve ilkbaharda ise yağışlar yağmur şeklinde düşmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 10.8 C°, yıllık ortalama yağış ise 630 mm'dir. Hakim rüzgar yönü kuzeydoğudur (Karakuzulu, 2010: 274).

İlçedeki orman topluluklarının asli ağaç türleri sırasıyla; kızılçam (Pinus brutia), karaçam (Pinus nigra), kayın (Fagus orientalis), ve meşe türleri (Quercus spp.). Karaçam ve kızılçam ormanları ilçenin tamamında saf ve diğer türlerle karışık şekilde yayılış göstermektedir. Kayın çok az saf ve genellikle karaçam ve meşeyle karışık olarak bulunur. Ormanlık alan 18 189,6 Ha ve dikili toplam orman serveti 1 167,564 m³'tür (Taraklı Orman İşletme Şefliği).

En önemli akarsuyu, Göynük'ten gelip Taraklı ilçe merkezinin içinden geçtikten sonra Geyve'den Sakarya Nehri'ne karışan Göynük Çayı'dır (Aktaş, 2008: 279). Göynük Çayı Sakarya Nehri'nin bir kolu olup, esas kaynağını Çubuk Gölü yakınlarında almaktadır (Karakuzulu, 2010: 274). Diğer bir akarsuyu da Aksu Deresi'dir. Hark kanyonunda toplanan sular Aksu Deresi'nde birleşip ilçe çıkışında Göynük Çayı'na karışarak Sakarya Nehri'ne ulaşır. Ayrıca ilçenin içme suyu ihtiyacının bir kısmının karşılandığı Gürleyik Suyu'nu da saymak gerekir. Gürleyik Suyu, Mahdumlar Köyü'nün kurulduğu yamaçtaki kayanın altından doğar (Aktaş, 2008: 279).

1926-1928 yılları arasında bucak haline gelen Taraklı' da 1954 yılında belediye teşkilatı kurulmuş, 1987 yılına kadar Geyve ilçesine bağlı kasaba olarak kalmıştır. 27 Haziran 1987 tarihinde 3392 Sayılı Kanun ile İlçe teşkilatına dönüştürülmüştür (www.tarakli.gov.tr).

İlçe nüfus bakımından Sakarya ilindeki en düşük nüfusa sahip ilçedir. 2010 yılında toplam nüfusu 7.337 kişi olup, nüfusun 2.983'ü ilçe merkezinde yaşarken 4.354'ü köylerde yaşamaktadır. İlçeye bağlı 22 köy vardır ve ilçe merkezinde Hacımurat, Ulucami, Yusufbey ve Yenidoğan olmak üzere 4 mahalle bulunur (Şekil 2.).

Köy yerleşmeleri genellikle, Göynük Çayı vadisinde doğu-batı doğrultulu uzanan ilçe merkezinin kuzey ve güneyinde toplanmıştır. Daha geniş yer kaplayan kuzey kesimde yerleşmeler daha fazladır. İlçe merkezinin güneyinde 5 köy, kuzeyinde ise 16 köy bulunur. Köylerin 1 tanesi de merkezin 5 km doğusunda yer alır.

İlçede nüfusun büyük kısmı tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Ayrıca ağaç oymacılığı da eskisi kadar yoğun olmasa da bazı köylerde önemli bir geçim kaynağıdır. Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde şöyle belirtir: "Hepsi kaşık ve tarak yapımıyla uğraştıklarından şehre Taraklı derler. Dağlar safi şimşir ağacı kaplı olduğundan halkı bunları işleyip Arap ve Acem'e gönderirler." (Taraklı Kaymakamlığı, 2003). Yani eskiden halkın büyük çoğunluğu bu iş ve ticareti ile uğraşırken günümüzde bunu sürdüren birkaç köy kalmıştır. Arazi engebeli olduğu için tarım arazileri küçük parsellidir. Göynük Çayı vadisindeki arazilerde sulama sorunu olmadığı için tarım daha yoğun yapılmaktadır. Buralarda sebze ve meyvecilik ön plandadır. Ancak kuzeye ve güneye doğru yükselti ve engebe arttığı için tarımda sulama sorunu meydana gelmekte, hatta içme suyu sıkıntısı yaşayan köyler bile bulunmaktadır. Bu nedenle buralarda daha çok hayvancılık ön plana çıkmıştır ve hayvanların tüketimi doğrultusunda buğday, arpa ve hayvan yemi (yonca, fiğ, korunga, silajlık mısır, hayvan pancarı vb.) ekimi daha yoğundur.

Çalışmanın Amacı ve Metodu

Daha önceki yıllarda Taraklı ile ilgili yapılmış detaylı bir coğrafi çalışma bulunmamaktadır. Son yıllarda eski Osmanlı mimarisini yansıtan evleriyle tanınan bir yerleşme olan Taraklı, tarih ve kültür turizmi yönüyle gelişme sağlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmada, Taraklı'nın coğrafi özelliklerini ortaya koymak ayrıca kalkınması ve tanınmasında faydalı olmak amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra farklı yönlerden incelenmeye değer özellikleri bulunan Taraklı hakkında daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Taraklı İlçesi'nin Beşeri Coğrafyası adlı bu tezde ilçenin

nüfusu, yerleşmesi ve ekonomik faaliyetleri incelenmiş, incelemeler sonucu ilçenin kırsal ve şehrsel potansiyeli, ayrıca fonksiyonel yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Taraklı ilçesi, beşeri ve ekonomik coğrafyanın araştırma ve inceleme yöntemleri ile ele alınarak çalışılmıştır. Bunun için ilçenin geçmişten günümüze kadar olan nüfus değişiklikleri ve nüfus yapısı incelenerek, değişikliklerin sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır. İlçedeki yerleşme türleri ve dağılışı incelenmiş, yerleşme özellikleri belirlenmiştir.

İlçenin ekonomik potansiyelini ortaya koymak amacıyla ekonomik faaliyet çeşitliliği, ayrıca üretim miktarlarının yıllar içindeki değişiklikleri incelenmiştir. Önemli ekonomik faaliyet kolları ve sorunları belirtilmiş çözüm yolları aranmıştır.

Tez çalışmasının ilk aşamasını saha çalışmaları ve literatür özeti oluşturmaktadır. 2009 ve 2011 yılları içinde sahaya bir çok kez gidilmiş, ilçenin bütün köyleri ve mahallelerinde saha çalışması yapılmıştır. Köy muhtarları ve orada yaşayan halkla mülakatlar yapılmış, onlardan bilgi toplanmıştır. Daha sonra çalışmanın temelini oluşturacak veriler, TÜİK, D.M.İ, Sakarya Valiliği, Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü, Geyve Tapu Kadastro Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Taraklı Kaymakamlığı, Taraklı Aile Sağlığı Merkezi, Taraklı Belediyesi ve diğer kurum ve kuruluşlardan temin edilip çalışmaya arazi gözlemleri ve mülakatları da eklenip elde edilen veriler kitap, makale ve tezlerle desteklenmiş, ayrıca gerekli grafik ve haritalar oluşturulmuş ve bütün bu veriler bir sentez haline getirilmiştir.

BÖLÜM 1: TARAKLI İLÇESİ'NİN FİZİKİ COĞRAFYASI

1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Sakarya ilinin kapsadığı alanda, doğu - batı doğrultulu Kuzey Anadolu Transform Fayı (KAF) yer almaktadır. Bu alan Alt-Orta Miyosen döneminde ekvatorial iklimik şartlarda penepren halini almıştır. Kuzey Anadolu Fayı'na doğru yükselen penepren ve rijit (sert) formasyonlar, doğu-batı yönlü faylarla dilimlenerek kırılmışlardır. Dolayısı ile Keremali (Almacık Dağı), Kapıormanı, Samanlı Dağlarının üstünde ve Taraklı Platosu üst düzeylerinde penepren parçaları görülmektedir. Alan Oligosen-Alt-Orta Miyosen dönemi penepreninin parçalanması ile kazanılmıştır denilebilir. KAF zonu güneyinde 800-1400 m yükseklikte bulunan penepren, akarsularla derin şekilde yarılarak platoya dönüşmüştür (Sakarya İl Özel İdaresi Kaya Boğazı Göleti Raporu, 2006).

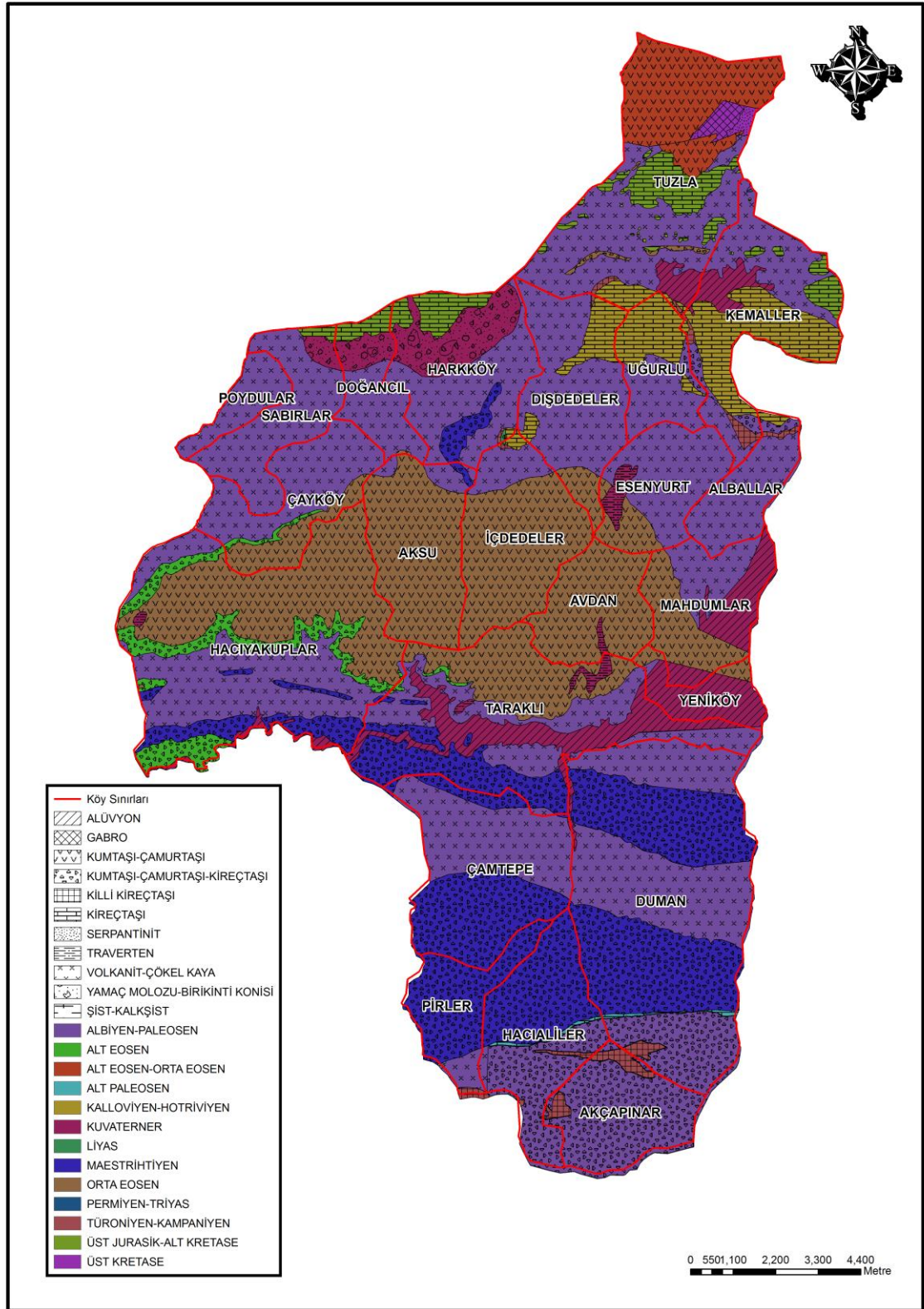
Taraklı ve çevresini Yenipazar Formasyonu (Kye), Yenipazar Formasyonu Kireçtaşı Blokları (Jkk), Taraklı üyesi (Kyet), Çataltepe Formasyonu (Teça), Halidiye Formasyonu (Teh), Kızılçay Formasyonu (Tpek), Bilecik Formasyonu (Jkb), Alüvyon (Qa), Taraça Dolgusu (Qt) yüzeylemektedir (Aksay ve Gedik, 2002).

Taraklı ilçe merkezi ve çevresinde geniş bir şekilde yayılan kumtaşı, marn, kıltaşı ve kireçtaşıdan oluşan Orta Eosen yaşlı Halidiye Formasyonu, batıda Hacıyakup Köyünden başlayarak kuzeyde Aksu, İçdedeler, Avdan köylerini ve Mahdumlar Köyü'nün bir kısmını içine almaktadır. Bu formasyonun batı kısmını Çataltepe Formasyonu çevrelemektedir ki bu formasyon Alt Eosen yaşlı olup kumtaşı, marn, konglomera ve kireçtaşıdan oluşmaktadır (Şekil 3.).

İlçe merkezinin güneyinde doğudan batıya doğru akan Göynük Çayı çevresinde alüvyonlar yer almaktadır. Kuvaterner'de oluşan bu alüvyonlar Yeni Köyü ve Mahdumlar Köyü'nün bir kısmını ve ilçe merkezinin güneyini kaplamaktadır.

Halidiye Formasyonu kuzeyde ve güneyde Albiyen-Maastrichtiyen yaşlı Yenipazar Formasyonu ile çevrelenmektedir ki ilçenin büyük çoğunluğu bu formasyon ve onun Taraklı Üyesi ile kaplıdır. Kuzeyde, batıdan doğuya doğru Poydular, Doğancıl, Harkköy, Tuzla, Dışdedeler, Esenyurt ve Alballar Köyü'nü içine alan formasyon güneyde Akçapınar, Hacıaliler, Duman köylerini içine almaktadır.

Şekil 3. Taraklı ilçesinin jeoloji haritası

Kaynak: T.C Sakarya Valiliği'nden faydalanılarak oluşturulmuştur.

Kumtaşı, şeyl, kireçtaşı ve tüften oluşan formasyonda yer yer Üst Jura, Alt Kretase yaşlı kireçtaşı blokları görülmektedir. Bu bloklara Doğancıl Köyü'nün kuzeyinde Tuzla Köyü'nün ise batısında rastlanır.

Dışdedeler Köyü'nün kuzeyi, Uğurlu ve Kemaller Köyü'nü içine alan kesimde Bilecik Kireçtaşı görülür. Birim beyaz, krem, gri ve pembemsi renklerde kireçtaşlarından oluşmaktadır.

Bilecik kireçtaşları arazide dik yamaçlar oluşturur. Sert, bol kırık ve çatlaklıdır (Aksay ve Gedik, 2002).

İlçe, Taraklı Platosu'nu meydana getiren Göynük Çayı vadisinde kurulmuştur. Vadi Miyosen aşınım yüzeyinin yarılması ile oluşmuştur. Dolayısı ile yamaçlarda, aşınım basamakları, aşınım glasileri, akarsu sekileri bulunmaktadır. Saplanmış gömük menderesler (epijenik) Taraklı batısında daha belirgindir.

Yamaçlarda blok düşmesi, yarıntı ve yamaç kayması görülmektedir. Kasaba sertgen bir tepe ile erozyonal yamaç arasındaki seki üzerindedir. Dolayısı ile kasabanın gelişeceği alan sınırlıdır. Diğer taraftan taşkın alanı nitelikli vadi tabanı tarım alanıdır. Kasaba ancak doğu kesimdeki aşınım glasilerinin (etek düzlüğü) olduğu yerde gelişebilir (Sakarya İl Özel İdaresi Kaya Boğazı Göleti Raporu, 2006: 31).

Çevresindeki dağ ve tepelerin yüksekliği 600 ile 900 m arasındadır. En yüksek yeri 1499 rakımlı olan Moruklu Tepesi'dir. Arazilerinin tamamına yakını engebelidir. En yüksek noktaları; Tekirdağ, Çataldağı ile Sivri tepe, Belengerme, Moruklu Tepe, Şimşir Kaya, Mahya, Dömen, Çaltepe, Düzcak, Kocakaya, Sazdoruk, Koznakaya, Küllükdorucu, Kamışlık, Hıdırlık, İğdelik tepeleridir (Aktaş, 2008: 279).

Kasaba merkezinin içinde yer aldığı Göynük Çayı vadisi, doğu batı doğrulu olarak uzanır ve Şekil.2'den de anlaşılacağı üzere ilçedeki en az yükseltiler vadinin uzanışı doğrultusunda görülür. Vadinin uzanış doğrultusunda yükselti 400 ile 525 m arasında değişmektedir. Kasaba ortalama 440 m yükseltide yer alır.

Vadinin kuzey ve güneyine doğru gidildikçe yükseltiler ve engebeler artmaktadır. İlçenin kuzey kesiminde engebe ve yükselti güney kesimine göre daha fazladır. Kuzeyde yükseltinin en fazla arttığı yerlerde arazi kayalıktır (Foto 1.).

Foto 1. Sabırlar, Doğancıl ve Hark köylerinin kuzeyindeki kayalık alan

1.2. İklim Özellikleri

Taraklı ve yakın çevresinde rasat süresi uzun olan bir meteoroloji istasyonu bulunmamaktadır. Bu nedenle Geyve ilçesi ve Sakarya ilinin uzun yıllar ortalama verileri göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılacaktır. Geyve ilçesinin 1975-2009 yıllarına ait verileri, Sakarya'nın ise 1975-2005 yıllarına ait verileri kullanılacaktır.

Sakarya, iklim bakımından Karadeniz kıyılarının doğuya doğru gidildikçe subtropikal okyanusal bir karakter kazanan iklim mntıkası ile Akdeniz ikliminin bir varyetesini teşkil eden ve kısmen Marmara havzasına kadar sokulan kontinental Akdeniz iklim sahası arasında bulunmaktadır. Adapazarı ovası ve kuzeyindeki plato Akdeniz ve subtropikal okyanusal iklimleri arasında, bazen birinin, bazen diğ erinin etkisi altında kalan, fakat hiçbir zaman bu iki ayrı iklim tipine mahsus karakteri kazanamayan bir intikal sahasında bulunmaktadır (İnandık, 1955:125).

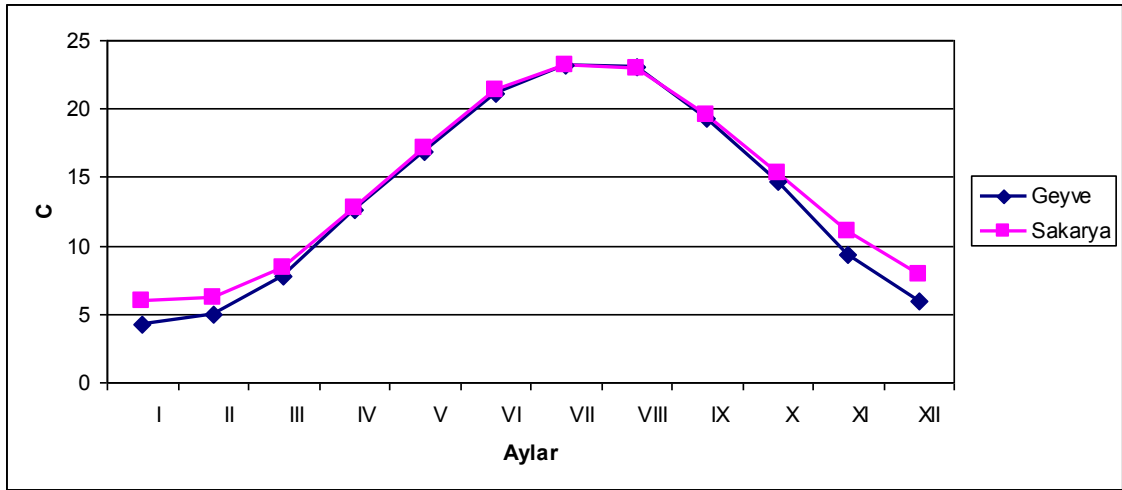
Tablo 1. Sakarya ve Geyve'de sıcaklığın yıllık durumu

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ortalama
Geyve °C	4,2	5	7,8	12,6	16,9	21,1	23,2	23,1	19,3	14,7	9,3	5,9	13,5
Sakarya °C	6	6,2	8,4	12,8	17,1	21,3	23,2	22,9	19,5	15,3	11	7,9	14,3

Kaynak: D.M.İ

En yüksek sıcaklık ve en düşük ortalama sıcaklık her iki istasyonda da aynı aylarda görülmektedir. En fazla sıcaklık Temmuz ayında (23.2 °C) görülürken en düşük sıcaklık Ocak ayındadır (Tablo 1.). Geyve'nin Ocak ayı sıcaklığı 4.2 °C iken Sakarya'nın 6 °C'dir. İki yerin de yaz sıcaklık ortalaması aynıdır. Yaz sıcaklık ortalaması 22.4 °C iken, kış sıcaklık ortalaması Geyve'de 5 °C, Sakarya'da ise 6.7 °C'dir.

Şekil 4. Sakarya (1975-2005) ve Geyve'nin (1975-2009) aylık ortalama sıcaklık dağılışı

Kaynak: D.M.İ

Sakarya ve Geyve arasındaki sıcaklık farkı genel olarak sonbahar ve kış aylarında artmaktadır. Şekil 4.'ten de anlaşılacağı gibi Ocak, Şubat, Mart, Ekim, Kasım ve Aralık aylarında sıcaklık farkı görülmektedir, diğer aylarda sıcaklık aynı seyri izlemiştir (Tablo 4.).

Sakarya'nın yıllık ortalama sıcaklığı 14.3 °C, Geyve'nin ise 13.5 °C'dir. Sıcaklıkların yıl içerisindeki dağılışı ve ortalama sıcaklıkları birbirine çok yakındır. Sakarya meteoroloji istasyonu denizden 31 m yükseklikte, Geyve meteoroloji istasyonu ise 100 m yüksekliktedir. Taraklı ilçe merkezinin yükseltisi ise 440 m'dir ve yükseltisi Göynük Çayı vadisinin kuzey ve güneyine doğru gidildikçe artmaktadır. Taraklı'nın Sakarya ilinin güneyinde yer alan plato sahası üzerinde bulunmasından ötürü yükseltisi daha fazladır. Yükseltinin artması Sakarya ve Geyve'nin ortalama sıcaklığından daha düşük bir sıcaklığa sahip olmasına neden olacaktır.

Yağış ortalamaları Sakarya’da 851.8, Geyve’de ise 623.7’dir (Tablo 2.). Geyve’nin kıyıdan uzakta bulunması yağış ortalamasının düşmesine neden olmuştur.

Tablo 2. Sakarya ve Geyve’de aylık yağış dağılışı (mm)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Toplam
Geyve (mm)	78.9	59.1	57.3	51.5	41.2	43.4	28.5	21.6	25.7	58.1	67.2	91.2	623.7
Sakarya(mm)	94.0	73.2	68.2	63.8	49.1	69.7	57.5	51.3	42.7	90.4	88.4	103.5	851.8

Kaynak: D.M.İ

Taraklı, Marmara, Batı Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri iklimlerinin geçiş noktasında yer aldığından iklimi Sakarya genelindeki iklime göre daha karasal özellik gösterir. Taraklı’da yazlar sıcak ve kurak, kışlar kar yağışlı ve sert geçmektedir. Yağışlar sonbahar ve ilkbaharda yağmur şeklinde düşerken yıllık ortalama sıcaklık 10.8 °C, yıllık ortalama yağış ise 630 mm ve hakim rüzgar yönü ise kuzeydoğudur (Karakuzulu, 2010).

1.3. Hidrografik Özellikler

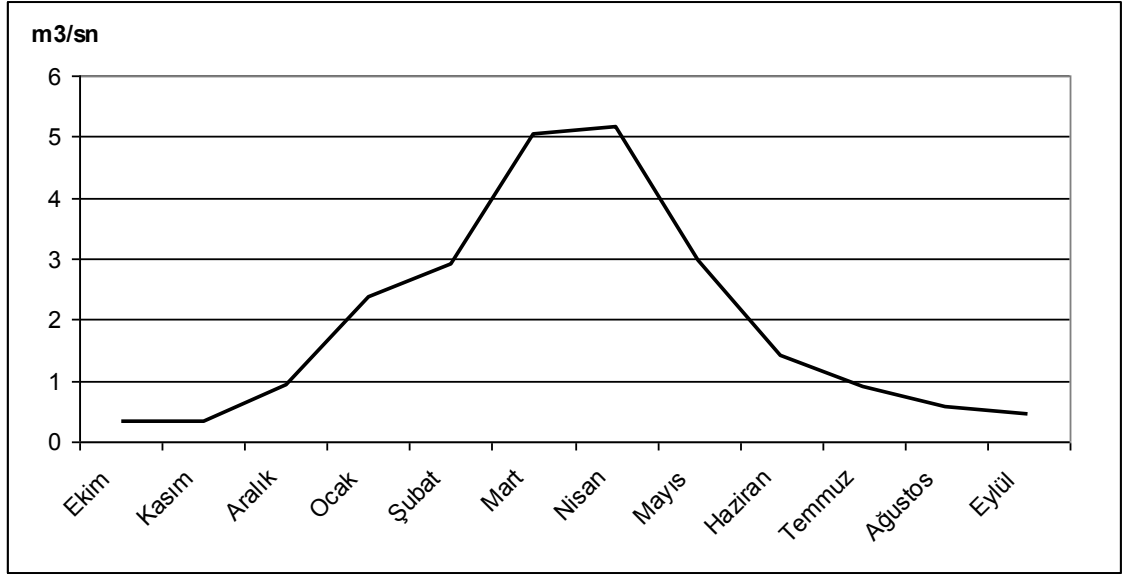
İlçe hidrografik yönden zengin olmadığından köylerde tarımda sulama sorunu yaşanmakta, bu nedenle kuru tarım yapılmaktadır. Ayrıca içme suyunda sıkıntı çeken köyler bulunmaktadır. İlçede genellikle ilkbaharda karların erimesiyle akan, fakat yazın kuruyan dereler çoğunluktadır.

İlçenin en önemli akarsuyu, Göynük’ten gelip Taraklı’nın içinden geçtikten sonra Geyve’den Sakarya Nehri’ne karışan Göynük Çayı’dır (Aktaş, 2008:279). Göynük Çayı Sakarya Nehri’nin bir kolu olup, esas kaynağını Çubuk gölü yakınlarında almaktadır (Karakuzulu, 2010:274).

Şekil 5.’ten de anlaşılacağı üzere Göynük Çayı’nın akımı kar erimelerinin yaşandığı Mart ve Nisan aylarında artmaktadır. Mayıs ayından itibaren de azalmaktadır.

Göynük Çayı’nın minimum debisi 450 lt/sn’dir. Bu debi ile Taraklı ilçe merkezinin tarım arazileri sulanabilir görünse de akış yönünde Taraklı Hacıyakup, Taraklı Kozcağız, Geyve Şehren ve Geyve Karacaören sulama tesislerinin yer alması saptırılacak sulama suyu miktarını kısıtlamaktadır (Sakarya İl Özel İdaresi Kaya Boğazı Sulama Göleti Raporu,2006).

Şekil 5. Göynük Çayı'nın aylık ortalama akım grafiği (1963-1968)

Kaynak: T.C. Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, Hidrolik Etütler Dairesi Başkanlığı

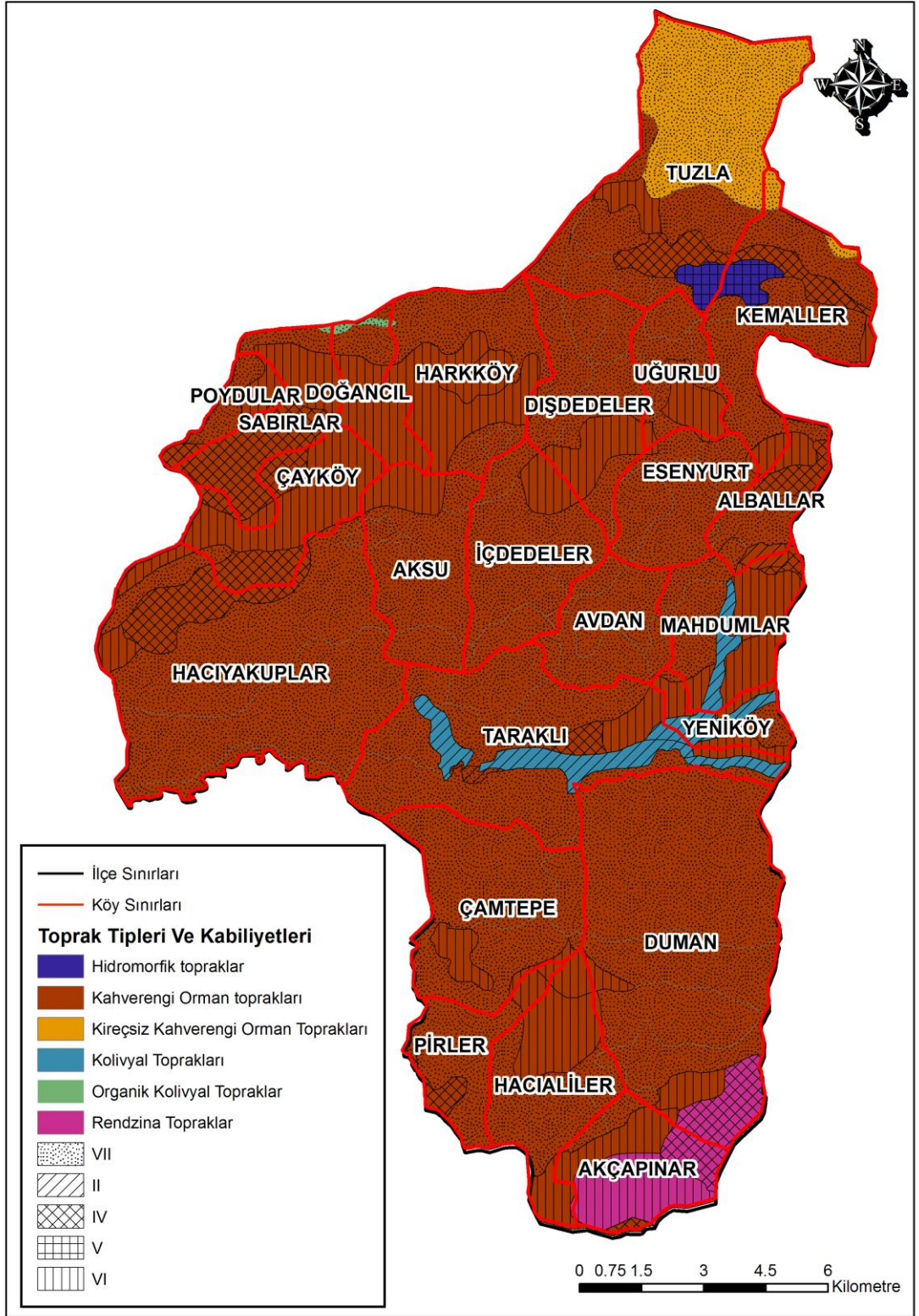
İlçenin diğer bir akarsuyu da Aksu Deresi'dir. Hark kanyonunda toplanan sular Aksu Deresi'nde birleşip ilçe çıkışında Göynük Çayı'na karışarak Sakarya Nehri'ne ulaşır. Ayrıca ilçenin içme suyu ihtiyacının bir kısmının karşılandığı Gürleyik Suyu'nu da saymak gerekir. Gürleyik Suyu, Mahdumlar Köyü'nün kurulduğu yamaçtaki kayanın altından doğar (Aktaş, 2008:279). Minimum debisi 200 lt/sn olan dere üzerinde Taraklı Mahdumlar sulama tesisi yer almaktadır.

1.4. Toprak Özellikleri

Araştırma sahasının büyük bir bölümü kahverengi orman topraklarıyla kaplıdır (Şekil 6.). Kahverengi orman toprakları, orman örtüsünün bulunduğu alanlarda organik maddelerin toprak üzerinde birikmesinden ötürü toprağın rengini kahverengine dönüştürür. Bu nedenle ormanlık alanlarda kahverenginde olan topraklar daha yaygındır (Atalay, 2006: 408).

Şekil 6. Taraklı ilçesinin toprak tipleri ve toprak kabiliyet sınıfları

Kaynak: T.C Sakarya Valiliği'nden faydalanılarak oluşturulmuştur.

İlçenin büyük bir bölümünü kaplayan kahverengi orman toprakları, yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşmuştur. Topraklar genellikle yaprağını döken orman örtüsü altında oluşur. Drenajları iyi olan bu topraklar çoğunlukla orman ve otlak olarak kullanılmaktadır. Yükseltinin arttığı kuzey kesimde kireçsiz kahverengi orman toprakları yer alır. Bu gruptaki topraklar değişik ana kayalardan oluşmuştur.

Göynük Çayı vadisinde görülen kolivyal topraklar ise genel olarak dik eğimlerin eteklerinde yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı veya yan dereler ile kısa mesafelerden taşınarak biriktirilmişlerdir.

İlçenin kuzeydoğu kesiminde küçük bir bölümünde yer alan hidromorfik topraklar tabansuyu yüksek alanlarda görülen toprak türüdür. Güney ve güney doğuda yer alan rendzina topraklar ise bütün özelliklerini yüksek derecede kirece sahip ana maddeden alır (T.C. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, 1985).

Toprak kabiliyet sınıflandırmasına göre arazi incelendiğinde alanda genel olarak VII. sınıf kabiliyete sahip topraklar yer almaktadır. Kabiliyet sınıflandırmasında sınıf I'den sınıf VIII'e doğru gittikçe tarımı kısıtlayıcı faktörler ve toprak kaybı riski artar, sınıflandırmadaki ilk dört gruptaki topraklar tarıma uygun alanlar olup V.,VI. ve VII. sınıftaki topraklar orman ve mera alanlarının oluşturulmasına uygundur. VIII. sınıf araziler ise çıplak kayalık, kumluk ve yüksek risk taşıyan alanlardır (Mater, 2004: 268). Tarıma uygun topraklar Göynük Çayı vadisinde yer alan kolivyal topraklardır ki bu toprakların kullanım kabiliyeti II. sınıftır. Sulama sorunu olmayan bu tarım arazilerinde sebze tarımı yapılmaktadır. İlçenin büyük çoğunluğunu kaplayan kahverengi orman topraklarında ise arazi kullanım kabiliyeti değişmekte olup en çok VII. sınıf kabiliyete sahip araziler bulunur. Zaten orman ve mera oluşturulmasına uygun olan bu topraklarda engebeli topoğrafya ve sulama sorununun olmasından dolayı kuru tarım yapılmakta ve tahıl ekimi çoğunluktadır.

1.5. Bitki Örtüsü

Geniş bir ormanlık alana sahip olan ilçede 18.189 ha orman alanı ilçenin % 54'ünü kaplamaktadır. İlçedeki asli ağaç türleri kızılçam (Pinus brutia), karaçam (Pinus nigra), kayın (Fagus orientalis) ve meşe türleri (Quercus L.) dir. Karaçam ve kızılçam sahanın

tamamında saf ve diğer türlerle karışık şekilde yayılış göstermektedir. Kayın ise çok az saf ve genellikle karaçam ve meşeyle karışık olarak bulunmaktadır.

İnceleme alanında orman formasyonuna ait olan ağaç türleri şunlardır: Karaçam (*Pinus nigra*), sarıçam (*Pinus silvestris*), kızılçam (*Pinus brutia*), göknar (*Abies bormülleriana*), ardıç türleri (*Juniperus sp.*), kayın (*Fagus orientalis*), meşe türleri (*Quercus sp.*), gürgen türleri (*Carpinus sp.*), kızılağaç türleri (*Alnus sp.*), kavak türleri (*Populus sp.*), ıhlamur türleri (*Tilia sp.*), dişbudak türleri (*Fraxinus sp.*), akçaağaç türleri (*Acer sp.*), üvez türleri (*Sorbus sp.*), çınar (*Platanus orientalis*), ceviz (*Juglans nigra*), yabancı kiraz türleri (*Prunus sp.*).

Görülen başlıca ağaçcık ve çalı türleri: Şimşir (*Buxus sempervirens*), fındık türleri (*Coryllus sp.*), söğüt türleri (*Salix sp.*), yemişen (*Craetagus monogyna*), çoban püskülü (*İlex aquifolium*), yaban gülü (*Rosa canina*), muşmula (*Mespilus*), laden (*Cystus*), erguvan (*Cercis Siliquastrum*), ayı üzümü (*Vaccinium arctostaphillos*), kocayemiş (sandal) (*Arbutus sp.*) ve kızılçık (*Cornus mas*).

Otsu bitkiler ise; Papaz külahı (*Evonymus europad*), orman sarmaşığı (*Hedera helix*), eğrelti (*Pteridium agnilineum*), ahududu (*Rubus ideus*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), mürver türleri (*Sumbucus spp.*), ısırgan türleri (*Utrica sp.*), çilek (*Fragaria vesca*), sütleğen (*Euphorbia amygdaloides*), sığır kuyruğı (*Verbascum olympicum*), çayır üçgülü (*Trifolium pratense*), kantaron (*Centaura*), ökse otu (*Viscum Album*), kekik türleri (*Thymus sp.*), siklamen (*Syclamen europea*) ve muhtelif çayır otları (*Graminea*)dır (Taraklı Orman İşletme Şefliğı, 2004).

BÖLÜM 2: TARAKLI İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI

Taraklı ilçesinin 2010 yılı nüfusu 7.337 kişidir. Nüfusun % 41'i kasaba merkezinde % 59'u kırdaki yaşamaktadır.

2.1. Nüfusun Gelişimi

Taraklı, Antik Çağ'da, "Dablais", "Doris", "Deblis", "Dablar" ve "Dablar" isimleri ile anılmakta ve Hellenestlik dönemde "Bithynia" adını alan bölge içinde yer almaktadır. Bizans döneminde Bursa Tekfurluğu'na bağlı küçük bir kale şehridir ve Osmanlı Beyliği tarafından fethedilmiştir. Taraklı'nın fetih tarihi 1289 ve 1293 yılları arasında görüş ayrılığına sebep olmakla birlikte, Osmanlı Beyliği'nin Anadolu Selçuklu Devletine yarı bağımlı olduğu yıllara rastlamaktadır (Aktaş, 2008).

Arap seyyahı İbn Batuta 1333 yılında Taraklı'ya gelmiş, buranın şirin ve büyücek bir kasaba olduğunu ve isminin "Yenice" olduğunu söylemiştir.

1399 yılında Yıldırım Bayezid İstanbul'u kuşatmış, ancak Anadolu'da Timur tehlikesi ortaya çıkınca Bizans İmparatoru ile bir anlaşma yapıp kuşatmayı kaldırmıştır. Anlaşmaya göre İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulacak ve bir camii olacaktır. Bizans imparatoru Yuannis anlaşma gereği bugünkü Sirkeci'de 760 ev ve camii yaptırmış bu Türk mahallesine Taraklı ve Göynük'ten 760 hane getirilip yerleştirilmiştir. Bayezid Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilince Bizans İmparatoru bu aileleri İstanbul'dan çıkarmış ve yaptırdığı camiyi de yıktırıştır (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde; "Taraklı'yı Bursa Tekfuru yapmıştır. Osman Gazi'nin fethidir. Kadılıktır. 150 akçelik kazadır, halen kalesi virandır. Ama kasabası bağlı bahçeli, akarsulu bir dere içinde 500 mamur evli, tahta ve kiremit örtülü şirin bir kasabadır. 11 mihrap ve 7 mahalledir." diye anlatır. 1831 Osmanlı nüfus sayımına göre nüfusu 1.998 müslüman erkektir. Bu değere kadınları da ilave edersek yaklaşık 4000 civarında nüfusa sahip olduğu düşünülebilir.

Taraklı 1846 Devlet Salnamesi'nde "Kocaeli Livasının" Kastamonu eyaletine bağlıdır.

1870 Hüdavendiğar Vilayet Salnamesi'ne göre Taraklı nüfusu 2.545 müslüman erkektir.

Cuinet'e göre 1890 da Taraklı'nın nüfusu 5.470 Müslüman, 3.832 Ermeni Gregoryen, 291 Rum olmak üzere toplam 9.593 tür (İşsever, 1993).

Görüldüğü gibi Taraklı tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen nüfusu hakkındaki bilgiler düzenli değildir. Ancak bu bilgiler, nüfusun gelişimi hakkında az da olsa bilgi vermektedir. Nüfusun gelişimi ile ilgili düzenli bilgilere 1935 yılı itibariyle ulaşılmaktadır.

Taraklı 1935 yılındaki sayımda 25 köye sahip olmasına rağmen yıllar içinde bazı köyler civar ilçelere katıldığı gibi yeni kurulan veya diğer ilçelerden Taraklı'ya katılan köyler de olmuştur ve ilçe şu anda 22 köye sahiptir.

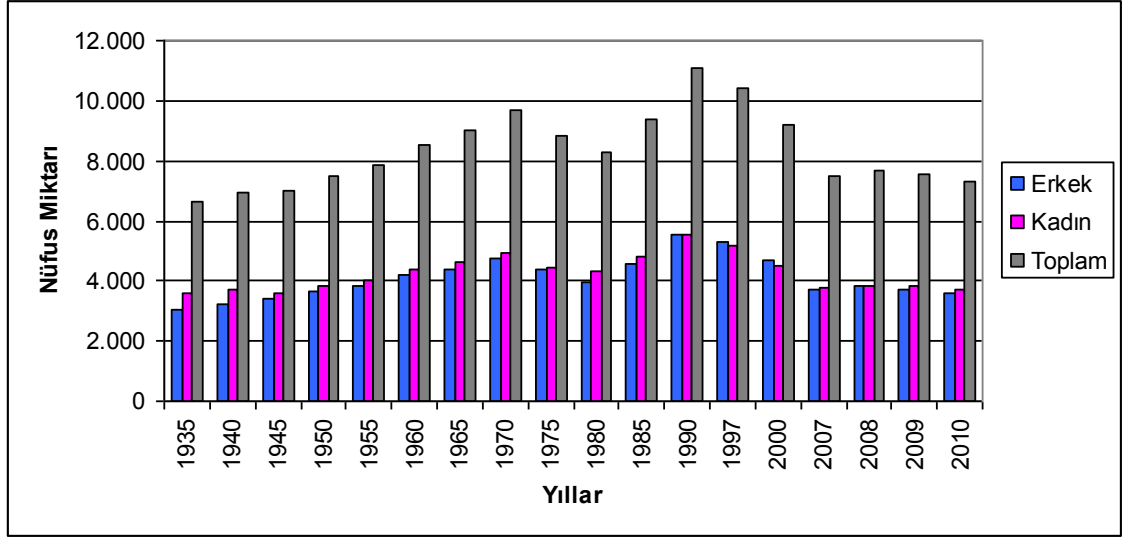
1935-1940 dönemi: Taraklı 1935 yılında Geyve kazasına bağlı 25 köyü bulunan bir bucaktır ve toplam nüfusu 6.632 kişidir. Taraklı nüfusunun % 78'i kırdı, % 22'si ise bucak merkezinde bulunmaktadır. 1940 yılına kadar geçen 5 yıllık sürede nüfus % 4.13'lük büyüme ile 286 kişi artmış ve 6.918 kişi olmuştur.

1940-1945 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 92 kişilik artışla 7.010 kişi olmuştur ve büyüme oranı % 1.31'dir (Tablo 3.). "1940-1945 yılları arasında nüfus artışında görülen ağırlaşmanın en etkili sebebi, o yıllarda Türkiye'de ana-baba olacak yaştaki nüfus sayısının az oluşudur ki, bu azlık 1. Dünya Savaşı ile İstiklal Savaşı'na rastlayan ölüm-kalım devresinde Türkiye'de doğum oranlarının azalmasından ileri gelmiştir."(Güngördü, 2001:4). Bu artışın az olmasının bir diğer sebebi de Hanyatak Köyü'nün Akyazı ilçesine bağlanmasından dolayı 1945 yılı nüfus sayımında yer almamasıdır. Köyün Akyazı ilçesine tam olarak ne zaman bağlandığı bilinmemektedir.

1945-1950 dönemi: İlçe nüfusu bu yıllar arasında 496 kişi artarak % 6.61 oranında büyümüştür ve nüfus 7.506 kişi olmuştur. Büyüme ülke genelinde de yaşanmıştır. Bu artışın sebebi geçmiş yıllarda nüfus artışını olumsuz yönde etkileyen savaşların bitmiş olması ve ana-baba sayısının buna bağlı olarak artmasıdır. Bu gibi olumsuz faktörler 1945 yılından sonraki dönemlerde düzelmeye başlamıştır.

1950-1955 dönemi: Bu yıllar arasında ilçe nüfusu 363 kişi artarak 7.869 kişi olmuştur. Nüfus artış oranı ise % 4.61'dir. Ayrıca, 1954 yılında belediye teşkilatına kavuşmuş olan Taraklı 1987 yılına kadar Geyve'ye bağlı bir kasaba olarak kalmıştır.

Şekil 7. Taraklı nüfusunun 1935-2010 yılları arasında cinsiyete göre durumu

Kaynak: TÜİK

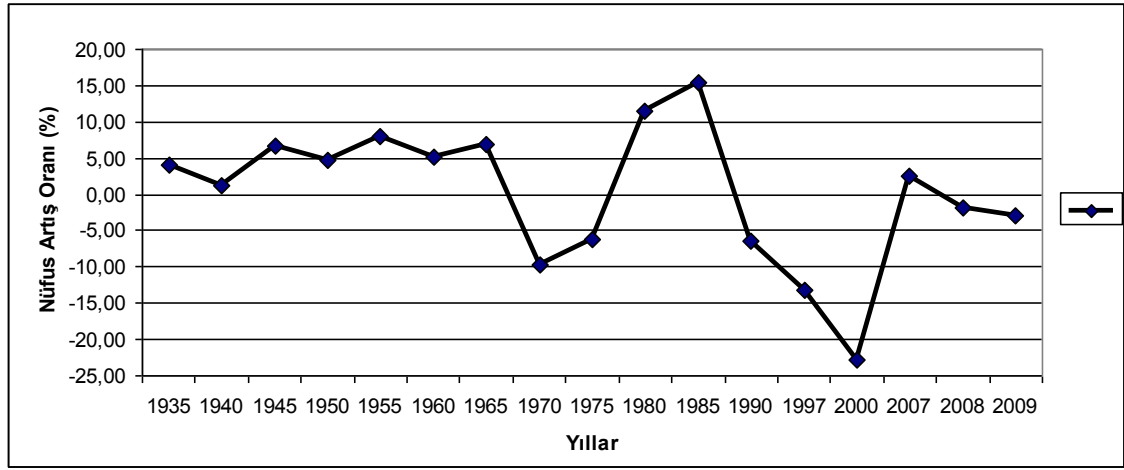
1955-1960 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 680 kişi artarak 8.549 kişi olmuştur, büyüme oranı ise % 7.95'tir. Bu dönemde köy sayısında eksilme ve artmalar meydana gelmiştir. Günümüzde Geyve sınırları içerisinde yer alan Sütalan Köyü 1960 yılındaki nüfus sayımında Taraklı Bucağı'nda yer almamıştır. Akçapınar Köyü ise ilk defa bu sayımda Taraklı nüfusu içinde yer almaktadır. Köyün Bolu ilinden Taraklı'ya ne zaman bağlandığı bilinmemektedir. Ayrıca 1935 yılındaki sayımda Firin Maa Avdan şeklinde adı geçen köy, 1955 yılına kadar olan sayımlarda yalnızca Firinç adı ile sayılmıştır. Osmanlıcada maa kelimesi "beraber" anlamında kullanılmaktadır. Yani Firin ve Avdan adındaki yerleşmeler beraber tek bir yerleşme durumundayken zamanla bu yerleşmeden Esenyurt ve Avdan adında iki ayrı köy oluşturulmuştur. 1955 yılında Firinç Köyü'nün toplam nüfusu 447 iken, 1960 yılında 318'e düşmüştür. Avdan Köyü'nün bu yıldaki nüfusu ise 154'tür. Buradan Avdan'ın daha küçük bir yerleşme olduğu anlaşılmaktadır. İki köyün eklenmesi ve 1 tanesinin ayrılması ile toplam köy sayısı tekrar 25 olmuştur.

Türkiye genelinde de sayım yılları arasında en fazla artış bu döneme rastlar (Tablo 3.). Bunda 1950 yıllarından itibaren ülkemizdeki sağlık koşullarının iyiye gitmesi sonucu ölüm oranlarının düşmesi etkili olsa da, II. Dünya Savaşı'nın getirdiği olumsuz psikoloji ülkemizde doğum oranlarını düşürmüştü ve savaşa girmemiş de olsak asker sayısını artırmak amacıyla silah altına alınan insanlar olmuştur. 1955-1960 yıllarına kadar gelen bu olumsuzluklar etkisini yitirmeye başlamıştır. Evlilikler artmış ve bunun sonucu

olarak bebek doğum oranları artmış, sağlık ve ekonomik koşulların iyileşmesi sonucunda ise ölüm oranları ve bebek ölüm oranları azalmış, bu da nüfusun artmasına neden olmuştur.

1960-1965 dönemi: Nüfus 463 kişi artarak 9.012 kişi olmuş ve büyüme oranı % 5.14'tür. 1965 yılındaki sayımda Davutlar Köyü'nün Aksu Köyü muhtarlığına bağlı bir yerleşim yeri haline gelmesi sonucunda köy sayısında azalma yaşanmıştır. 1960 yılında Aksu Köyü'nün nüfusu 187 iken Davutlar Köyü'nün bağlanması ile 1965 yılında 328 kişi olmuştur. Köy sayısı ise 24 olmuştur.

Şekil 8.Taraklı'nın yıllara göre nüfus artış orandaki değişim (1935-2010)

Kaynak: TÜİK

1965-1970 dönemi: Bu dönem arasında nüfus 663 kişi artarak 9.675 kişi olmuş ve % 6.85'lik bir büyüme yaşanmıştır. Bu dönemde köy sayısında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Şekil 8.'den anlaşılacağı üzere 1970 yılına kadar artış oranları değişiklik gösterse de nüfus miktarı az da olsa artmıştır. Ancak bu yıldan günümüze kadar ciddi dalgalanmalar görülmektedir.

1970-1975 dönemi: Bu dönem arasında düşüşler başlamış, nüfus 857 kişi azalarak artış oranı % 9.72 gerilemiştir. Azalışlar 1980 yılına kadar devam etmiş, nüfus 524 kişi azalarak artış oranı % 6.32 olmuştur.

1975-1980 dönemi: Bu dönemdeki azalışta Kavak Köyü'nün 1980 sayımında bulunmaması etkilidir. Nitekim 1975 sayımında 454 kişilik bir nüfusun bir sonraki sayımda olmaması bu yılda ki azalmayı açıklamaktadır. Kavak Köyü şu anda Gölpazarı

sınırları içerisinde. 1970 yılından 1980 yılına kadar 1381 kişi azalmış ve nüfus 1980’de 8.294 kişi olmuştur. Ülke genelindeki artış ile karşılaştıracak olursak Türkiye nüfusu, artış oranında dalgalanmalar yaşasa da sürekli artış göstermiştir. Ancak Taraklı, bu düzenli artışı 1970 yılına kadar sürdürmüş, 1980 yılına kadar ise düşüş yaşamıştır. Bu düşüşün en önemli sebebi sınır değişikliğinin yanı sıra göçtür. Engebeli bir araziye sahip olmasından dolayı tarım arazilerinin az olmasının yanı sıra, bazı köylerde su sıkıntısının olması, ayrıca yeteri kadar iş koluna sahip olmaması ve büyük şehir merkezlerine yakın olması bu göçün sebepleridir.

Tablo 3.Taraklı’nın nüfus artış oranı ve Türkiye nüfusunun artış oranı

Yıllar	Taraklı Toplam	Taraklı Artış Oranı%	Türkiye Artış Oranı %
1935	6.632	---	15,53
1940	6.918	4,13	9,33
1945	7.010	1,31	5,16
1950	7.506	6,61	10,3
1955	7.869	4,61	12,95
1960	8.549	7,95	13,3
1965	9.012	5,14	11,58
1970	9.675	6,85	11,83
1975	8.818	-9,72	11,75
1980	8.294	-6,32	9,82
1985	9.380	11,58	11,7
1990	11.099	15,49	10,29
1997	10.436	-6,35	10,17
2000	9.212	-13,29	7,28
2007	7.503	-22,78	3,94
2008	7.693	2,47	1,3
2009	7.549	-1,91	1,44
2010	7.337	-2,88	1,58

Kaynak: TÜİK

1980-1985 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 1.086 kişi artarak ve % 11.58’lik bir büyüme oranıyla 1985’te 9.380 kişiye ulaşmıştır. Nüfus 1970 yılındaki duruma yakın bir hale gelmiştir. Bu artışın sebebi başka il veya ilçelere göç edenlerin ekonomilerini düzelterek tekrar dönmeleridir.

1985-1990 dönemi: Nüfus 1.719 kişi artarak % 15.49’luk bir büyüme oranıyla 11.099 olmuştur. Bütün sayım dönemleri içindeki en fazla nüfus bu yıldadır. Şekil 9.’dan anlaşılacağı üzere nüfusun bu artışı dağılımında görülmektedir. Nüfustaki bu artış

Taraklı'nın 1987 yılında ilçe olmasına bağlanabilir. Ayrıca 23 olan köy sayısı, Yeniköy'ün kurulması ile 24 olmuştur. Bu nüfus artışının diğer bir sebebidir. Yeniköy aslında 1950'lerde kurulmuş ve kendi muhtarlığı kurulana kadar Mahdumlar Köyü'nün mahallesi olarak kalan bir yerleşmedir.

1990 yılında genel nüfus sayımı yerine (De Facto) adrese dayalı nüfus kayıt sistemine (De Jure) geçilmiş ve sayımların her 10 yılda bir sonu 0 ile biten tarihlerde yapılmasına karar verilmiştir. Ancak nüfusun genel durumunu öğrenmek amacıyla 1997 yılında De Jure yöntemiyle sayım yapılmıştır.

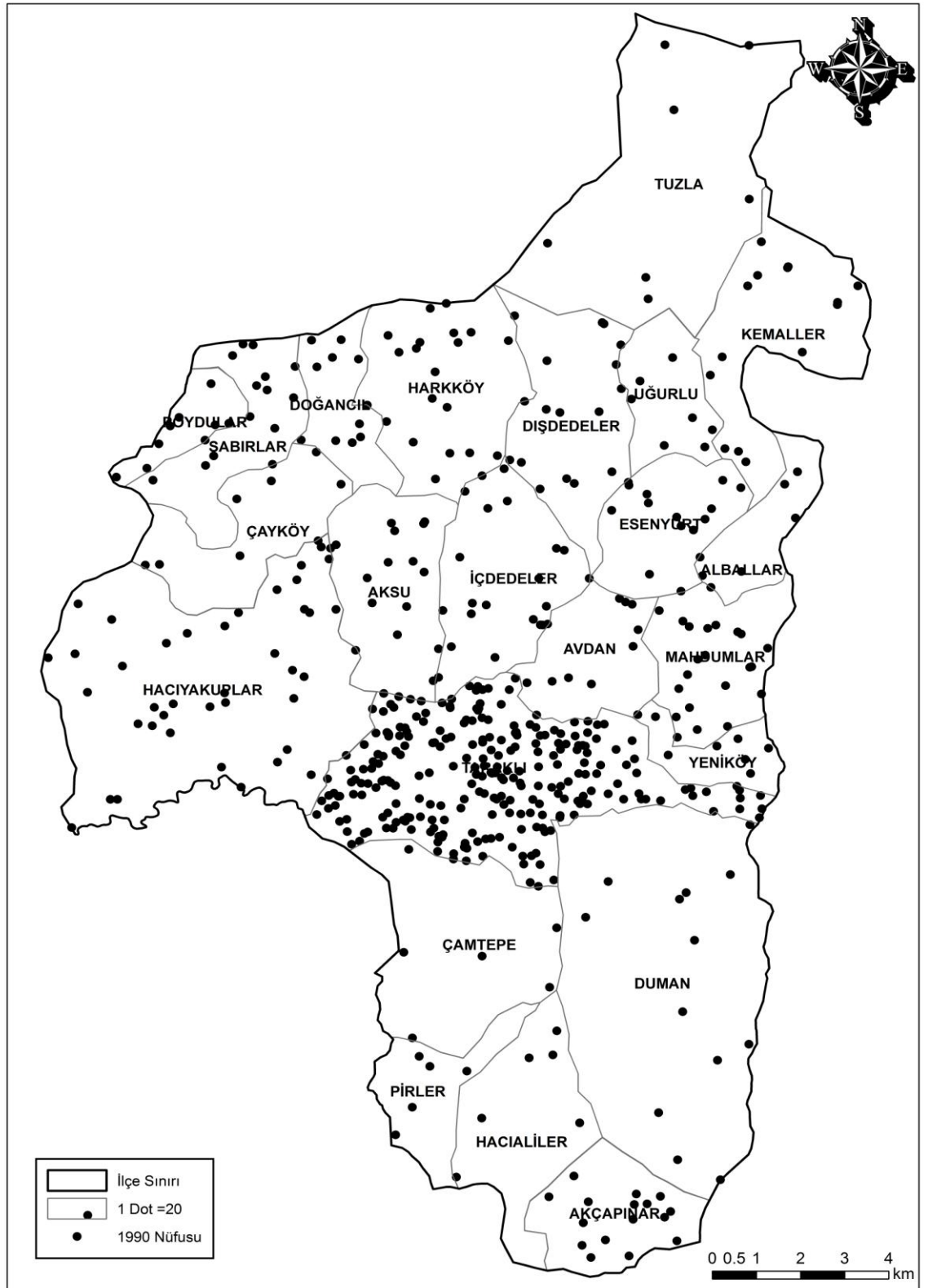
1990-1997 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 663 kişi azalmış ve büyüme oranı % -6.35'lik bir düşüş göstermiştir. Bu düşüşün sebebi Hacıosmanlar ve Kozcağız köylerinin farklı ilçelere bağlanmasıdır. Hacıosmanlar Köyü Geyve ilçesine, Kozcağız Köyü ise Göynük ilçesine bağlanmış ve bu iki köyün ayrılması nedeniyle ilçenin toplam nüfusu 469 kişi eksilmiştir. Bundan sonraki yıllarda Taraklı'nın köy sayısında bir değişiklik olmamıştır.

1997-2000 dönemi: İlçe nüfusu 1.224 kişi azalmış ve artış oranı ise % -13.29 olmuştur. Bu kadar kısa süre içinde nüfusun azalmasının tek sebebi göç ve adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonucunda herkesin ikamet ettiği yerde sayılmasıdır. İlçe olmasına rağmen ekonomik fonksiyonları pek gelişmeyen Taraklı da göçün sebebi iş imkânlarının yetersiz olması, tarım ve hayvancılıkla uğraşan çiftçinin gelir seviyesinde bir artış olmamasıdır. Nüfustaki bu azalış Şekil 10.'daki 2000 yılı nüfus dağılım haritasında görülmektedir.

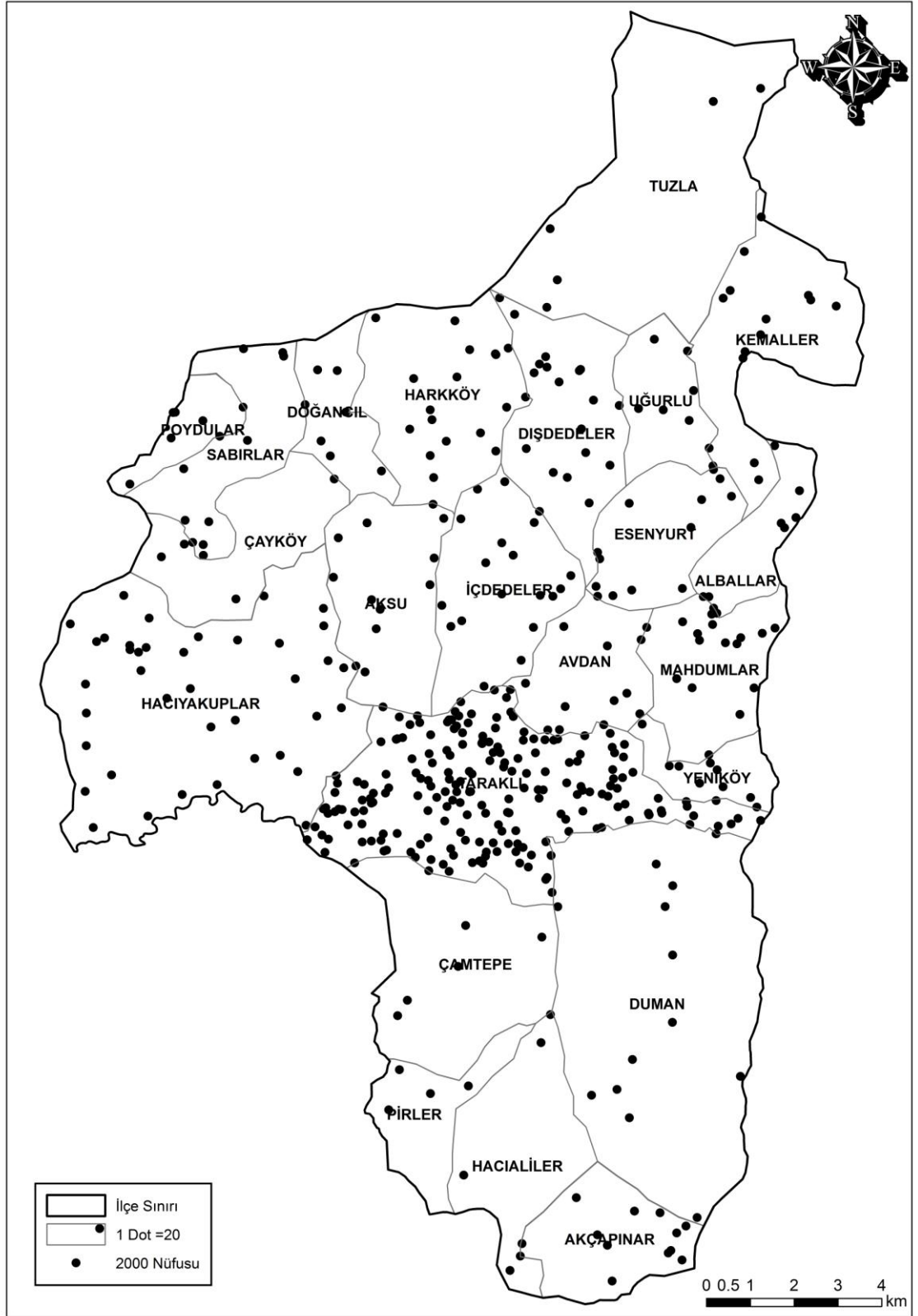
2000-2007 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 1.709 kişi azalmış, % -22.78 artış oranı ile bütün yıllardaki en düşük orana sahiptir. 2007 yılında nüfus 7.503 kişiye gerilemiştir ve 1950 yılında ki nüfus miktarına geri dönmüştür denilebilir.

2007-2008 dönemi: Bu yıllar arasında nüfus 190 kişi artarak % 2.47'lik bir büyüme yaşamış ve 7.693 kişiye ulaşmıştır. 2008-2009 yılları arasında ise 144 kişi azalarak % -1.91 büyüme oranıyla nüfus 2009 yılında 7.549 kişidir. 2010 yılında da azalmaya devam eden nüfus, % -2.88 büyüme oranıyla 7.337 kişi olmuştur.

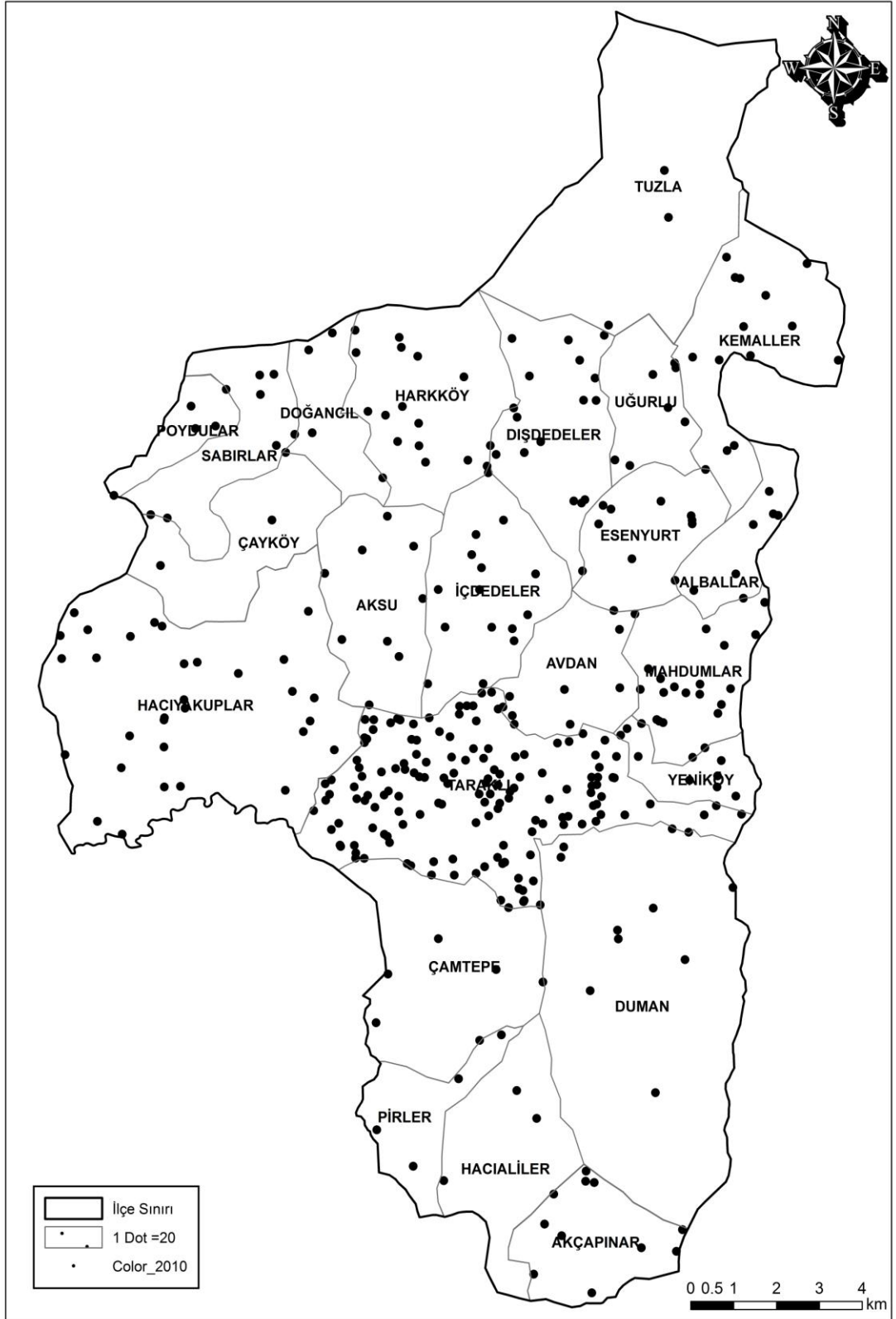
Şekil 9. Taraklı ilçesinin 1990 yılı nüfus dağılışı haritası

Şekil 10. Taraklı ilçesinin 2000 yılı nüfus dağılım haritası

Şekil 11. Taraklı ilçesinin 2010 yılı nüfus dağılım haritası

2.1.1. Kır Nüfusunun Gelişimi

1935 yılından günümüze kadar olan nüfus gelişimi incelendiğinde Taraklı ilçesinin kır nüfusunun sürekli bir artış göstermediği görülmektedir (Tablo 4.). Kır nüfusunun artış ve azalışı iki döneme ayrılabilir: Buna göre 1935-1965 yılları arasında kır nüfusu genel olarak artış göstermiş, ancak 1965-2009 yılları arasında sürekli olarak azalmıştır.

1935 yılındaki sayıma göre 5.191 kişi olan kır nüfusu 1940 yılındaki sayımda 347 kişi artmış ve % 6.27'lik büyüme oranıyla 5.538'e yükselmiştir. 1945 yılında kır nüfusu % -7,12 oranında azalarak 5.170 kişi olmuştur. Bu azalış kır nüfusunda olduğu gibi ilçe nüfusunun 1940-1945 döneminde de görülmüştür. Bunun sebebi 1. Dünya Savaşı ile İstiklal Savaşı sonrasındaki ölümler sonucu ilerleyen yıllarda doğum oranlarının azalmasıdır. 1950 yılında ise % 9.91 oranında artan nüfus 5.739 kişiye ulaşmıştır. Bu sayım yılları içindeki en büyük artış oranıdır. Büyümeye devam eden kır nüfusu 1965 yılında 6.991 kişiye ulaşmıştır. Kır nüfusunun 1965 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir (Tablo 4.) ve bu azalışın tek sebebi göçtür.

Tablo 4. Taraklı'nın belirli yıllarda kır nüfusunun cinsiyeti ve artış oranı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Artış Oran %
1935	2.431	2.760	5.191	.....
1940	2.591	2.947	5.538	6,27
1945	2.740	2.700	5.170	-7,12
1950	2.905	2.834	5.739	9,91
1955	2.925	3.135	6.060	5,3
1960	3.244	3.340	6.584	7,96
1965	3.476	3.515	6.991	5,82
1970	3.215	3.462	6.677	-4,7
1975	3.226	3.370	6.596	-1,23
1980	2.907	3.143	6.050	-9,02
1985	2.859	3.148	6.007	-0,72
1990	2.827	3.079	5.906	-1,71
1997	2.542	2.662	5.204	-13,49
2000	2.525	2.541	5.066	-2,72
2007	2.243	2.313	4.556	-11,19
2008	2.230	2.303	4.533	-0,51
2009	2.191	2.303	4.494	-0,87
2010	2.139	2.215	4.354	-3,21

Kaynak: TÜİK

1980 yılında nüfus 6.050 kişi olmuştur ve bu yıldaki azalış oranı % -9.02'dir. 1997 yılında % -13.49 oranında azalan kır nüfusu 5.204 kişiye gerilemiş ve 1935 yılındaki nüfus miktarına geri dönmüştür. Azalmaya devam eden nüfus 2007 yılında % -11.19 oranında gerilemiş ve 4.556 kişi olmuştur. 2010 yılında ise nüfus 4.354 kişidir.

İlçenin köy nüfusları tek tek incelendiğinde ise köy nüfuslarının, kır nüfusunun genel azalışından dolayı fazla olmadığı görülür. 1935 yılında ortalama köy nüfusu 207 iken 1965 yılında 291 olmuş bu yıldan sonraki azalmadan ötürü ise 1990 yılında 246 dır ve 2009 yılı ortalaması ise 204 tür.

Ortalama köy nüfuslarını incelediğimizde ortalamaların üstünde ve altında olan köyler ortaya çıkmaktadır. 1935 yılında ortama köy nüfusu 207 dir ve bu ortalamayı aşan 7 köy vardır (Tablo 5.). Ayrıca bu yılda Taraklı'nın köy sayısı 25'dir.

Tablo 5.Taraklı'nın yıllara göre ortalama köy nüfusları ve cinsiyet miktarı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
1935	97	110	207
1940	103	118	221
1945	103	112	215
1950	121	118	239
1955	122	130	252
1960	129	134	263
1965	144	147	291
1970	133	145	278
1975	134	140	274
1980	126	137	263
1985	125	136	261
1990	117	129	246
1997	115	121	236
2000	114	116	230
2007	101	106	207
2008	101	105	206
2009	100	104	204

Kaynak: TÜİK

Yıllara göre ortalamayı aşan köy sayısı değişmektedir. 1960 yılında ortalamayı aşan köy sayısı 9 iken 1997'de 11'e yükselmiş ve 2009 yılında 8'e düşmüştür. 2009 yılına göre ortalama nüfusu aşan 8 köy Akçapınar, Dışdedeler, Esenyurt, Hacıyakup, Harkköy, İçdedeler, Kemaller ve Mahdumlar'dır. Ortalamayı geçen köylerin genel özellikleri ya birkaç mahalleden oluşması yada ekonomik bakımdan durumlarının diğer köylerden iyi olmasıdır.

Ortalama köy nüfusunu aşan köylerden en fazla nüfusa sahip olan köy Hacıyakup'tur. Köy; Kıran, Bayır, Kabaklar ve Paşalar adında dört mahalleden oluşmaktadır. Nüfusunun fazla olması bu yüzdendir. 1935 yılında 412 olan nüfus 1965 yılında 636'ya 1990 yılında 813'e ulaşmış olup, bu yılda nüfusu en fazla olan köy olmuştur. Ancak bu yıldan sonra nüfusu giderek azalmış ve 2009 yılında 638 olmuştur (Tablo 6.).

Ortalama nüfusu aşan ikinci köy Mahdumlar'dır. Ekonomik bakımdan durumu iyi olan köylerden biridir bu sebepten nüfusu ortalamanın altına hiç düşmemiştir. Ekonomik durumunun iyi olmasının nedeni Mahdumlar'ın Göynük Çayı vadisinde yer alması ve sulama imkanı olan tarım alanlarına sahip olmasıdır. Sulu tarım ekonomisini geliştirmesinde diğer köylere göre avantaj sağlamıştır. 1935 yılında 293 olan nüfusu 1965 yılında 498, 1990 yılında 418 ve 2009 yılında 411 olmuştur.

Tablo 6. Taraklı'da ortalama köy nüfusları ve ortalamanın üzerindeki köyler

Yıllar	Ort.Köy N.	Akçapınar	Dışdedeler	Esenyurt	Hacıyakup	Hakkköy	İçdedeler	Mahdumlar	Kemaller	Sabırlar	Duman	Aksu
1935	207		197	311	412	340	296	293	200	288	159	144
1940	221		216	345	427	369	324	311	214	299	174	150
1945	215		234	369	454	374	287	298	222	309	185	134
1950	239		244	402	517	406	367	362	248	318	200	169
1955	252		273	447	553	438	388	397	255	375	208	187
1960	263	327	310	318	591	441	438	450	300	387	236	187
1965	291	330	359	322	636	463	484	498	326	413	249	328
1970	278	314	374	297	625	463	429	453	336	368	299	310
1975	274	317	338	302	683	445	489	469	298	346	277	334
1980	263	308	352	304	747	474	474	531	189	315	261	338
1985	261	307	357	292	747	456	451	571	259	265	260	309
1990	246	326	336	274	813	400	430	418	276	271	260	302
1997	236	278	332	372	766	354	405	371	267	224	236	251
2000	230	262	358	254	772	352	388	374	282	201	238	242
2007	207	242	324	220	652	339	350	402	266	148	208	197
2008	206	240	342	216	644	322	326	410	266	144	198	195
2009	204	234	344	206	638	328	325	411	264	134	194	193

Kaynak: TÜİK

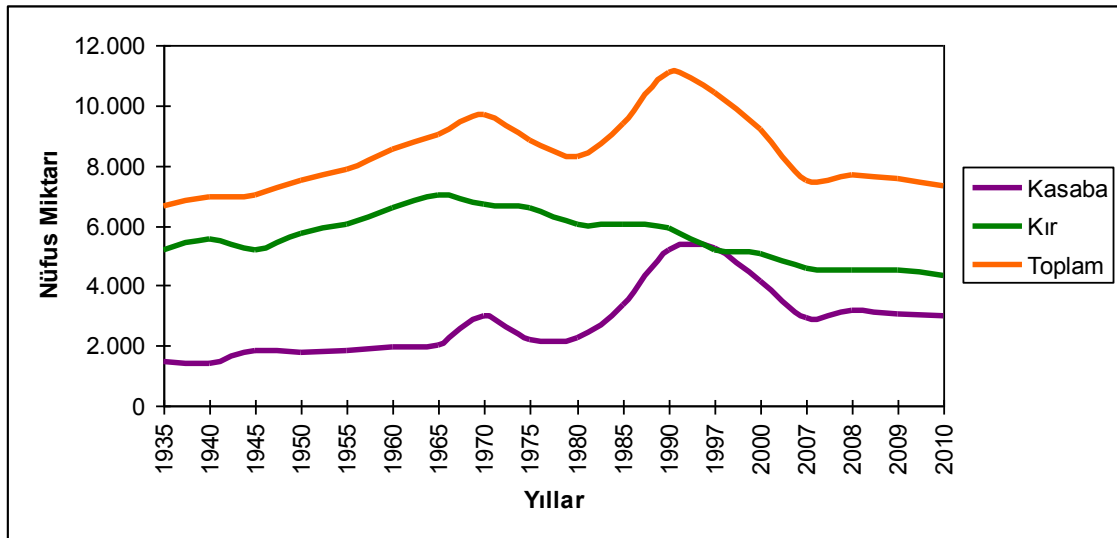
Dışdedeler Köyü de ortalamanın üzerindedir. Dışdedeler'e bağlı Kemikler, Çakallar ve Orta mahalle adında üç mahalle bulunmaktadır. Köy 1935 yılında ortalamanı geçememiştir, ancak diğer bütün yıllarda ortalamanın üzerindedir. 1940 yılında ortalama nüfusu 216'dır. 1965 yılında 359, 1990 yılında 336 ve 2009 yılında 344'tür.

2009 yılında ortalamanın altında olan 19 tane köy vardır. Bunlardan Duman, Aksu, Sabırlar daha önce ortalamanın üzerinde olup şu anda ortalamayı geçemeyen köylerdir (Tablo 6.). Bu köylerin göç nedeniyle nüfusları azalmıştır. Diğer köyler ise Alballar, Avdan, Çamtepe, Çayköy, Doğancıl, Hacıaliler, Pirlar, Poydalar, Tuzla, Uğurlu ve Yeniköy'dür.

Kır Nüfusunun Cinsiyete Göre Durumu

1935 yılında nüfus 2.431 erkek ve 2.760 kadın olmak üzere toplam 5.191 iken, 1950 yılında 2.905 erkek ve 2.834 kadın olmak üzere toplam 5.739 kişi olmuştur. Bu dönemden sonra artışa geçen kır nüfusu, 1965 yılında 3.476 erkek ve 3.515 kadın olmak üzere toplam 6.991 kişidir. Nüfus 1980 yılında ise 2.907 erkek ve 3.143 kadın olmak üzere toplam 6.050 kişidir. Nüfus giderek azalmaya devam etmiştir. 2000 yılında nüfus 2.525 erkek ve 2.541 kadın olmak üzere toplam 5.066 kişidir. 2010 yılında ise 2.139 erkek ve 2.215 kadın olmak üzere 4.354 kişidir (Tablo 4.).

Şekil 12. Taraklı'nın kasaba, kır ve toplam nüfusunun seyri

Kaynak: TÜİK

Taraklı'nın kır nüfusunun seyri, kasaba nüfusunun seyrine göre farklılık gösterir. Kır nüfusu 1935–1965 yılları arasında genel olarak artış göstermiş ve bu tarihten sonra 2010 yılına kadar düşüşe geçmiştir, ancak kasaba nüfusu 1935–1970 yılına kadar genel olarak artmış ve bu tarihten sonra 10 yıl süren bir düşüş yaşamıştır. 1980 yılından sonra 1990 yılına kadar tekrar bir artış göstermiş ve bu tarihten sonra nüfus hızla düşmüştür.

Kasaba nüfusunun artış ve azalışları dalgalı ve nüfusun toplam seyri ile paraleldir, ancak kır nüfusunun 1965 yılından sonraki azalışı yavaş bir seyir izlemiştir (Şekil 12.).

2.1.2. Kasaba Nüfusunun Gelişimi

Taraklı, 1926-1928 yılları arasında bucak haline gelmiştir. Taraklı, Geyve'ye bağlı bir bucakken 1954 yılında belediye teşkilatı kurulmuş ve 1987 yılında ilçe olmuştur. Bu nedenle 1935-1950 yılları arasında Taraklı bucak merkezi nüfusu, 1955-2010 yılları arası kasaba merkezi nüfusundan söz edilecektir.

Dalgalanmalı bir seyir gösteren kasaba nüfusu, toplam nüfusun gösterdiği seyirle paralellik taşır. 1935 yılında 1.441 kişi olan nüfus, 61 kişi azalarak % -4.42 oranında azalma göstermiş ve 1940 yılında 1.380 kişi olmuştur. Bu azalış ülke genelindeki durumla benzerlik göstermektedir.

1940–1945 yılları arasında nüfus 460 kişi artarak % 25 büyüme göstermiş ve 1945 yılında 1.840 kişi olmuştur. Bu ani artışın sebebi 1940–1945 yılları arasında süren 2. Dünya Savaşı'dır. Ülkemiz savaşa girmemesine karşın tedbir amacıyla belirli sayıda insanı silah altına almıştır. Savaş sonunda evlerine dönen nüfus 1945 yılındaki artışın sebebidir, çünkü bu yılda erkek nüfus oranı kadın nüfusunu geçmiştir (Tablo 7.). Bu yıldan sonra % -4.13 oranında gerileyerek, 1950 yılında nüfus 1.767 kişi olmuştur. Bu gerileişin ardından 1970 yılına kadar nüfus artış göstermeye devam etmiştir.

1955 yılında % 2.32 oranında artış göstererek 1.809 kişi olmuştur. Bu artışta, Taraklı'da 1954 yılında belediye teşkilatının kurulmasının az da olsa katkısı olabilir. 1960 yılında nüfus % 7.94 oranında artarak 1.965 kişi olmuştur. Bu yıldaki artış ülke genelinde de kendini gösterir, çünkü savaş sırasındaki kötü durumlar kendini düzeltmeye başlamıştır.

1965 yılında nüfus % 2.77 oranında artmış ve 2.021 kişi olmuştur. 1970 yılındaki artış oranı % 32.59'dur ve nüfusu 2.998 kişidir. Kasaba nüfusunun artışı bu yılda kır nüfusu azalma göstermiştir, yani kırdan kasabaya göç olabilir.

1975 yılında % -34.92 oranında azalış gösteren nüfus 2.222 kişi olmuştur. 1980 yılında % 0.98 oranında azalarak 2.244 kişi olmuştur.

1985 yılında % 33.47 oranında artış göstererek nüfus 3.373 kişiye ulaşmıştır. Bu artış 1990 yılında devam etmiş ve % 35.05 büyüme oranı ile nüfus 5.193 kişi olmuştur. Bu dönemlerdeki artışı Taraklı'nın 1987 yılında ilçe olmasına bağlayabiliriz.

Tablo 7. Taraklı'nın Kasaba Nüfusu ve Artış Oranı

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Artış Oranı %
1935	631	810	1.441	.....
1940	607	773	1.380	-4,42
1945	925	915	1.840	25,00
1950	887	880	1.767	-4,13
1955	907	902	1.809	2,32
1960	930	1.035	1.965	7,94
1965	935	1.086	2.021	2,77
1970	1.511	1.487	2.998	32,59
1975	1.130	1.092	2.222	-34,92
1980	1.080	1.164	2.244	0,98
1985	1.729	1.644	3.373	33,47
1990	2.719	2.474	5.193	35,05
1997	2.750	2.482	5.232	0,75
2000	2.188	1.958	4.146	-26,19
2007	1.477	1.470	2.947	-40,69
2008	1.603	1.557	3.160	6,74
2009	1.538	1.517	3.055	-3,44
2010	1.483	1.500	2.983	-2,41

Kaynak: TÜİK

Nüfus, 1997 yılında % 0.75 oranında artış göstererek 5.232 kişi olmuştur. Bu yıldan sonra nüfusta azalmalar başlamıştır. 2000 yılında nüfus % -26.19 oranında azalarak 4.146 kişi olmuştur. Bu azalma 2007 yılında da devam etmiş, hatta azalış daha da artmıştır. Nüfus % - 40.69 oranında azalarak 2.947 kişi olmuştur. Bu azalış sayım yılları içerisindeki en büyük azalıştır.

2008 yılında nüfus % 6.74 oranında artış göstermiş ve 3.160 kişi olmuştur. 2010 yılında ise % -2.41 oranında azalarak 2.983 kişi olmuştur.

2.2 Nüfusun Özellikleri

2.2.1 Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Özelliği

Nüfusun yaşı ile ilgili verilere 1985 yılı itibariyle ulaşılmaktadır. Ancak Taraklı, bu yılda Geyve ilçesine bağlı bir belde durumundadır. Bu yüzden Taraklı, ilçe olduktan sonraki ilk nüfus sayımından itibaren değerlendirme yapılacaktır. Taraklı'nın nüfusu doğal sebepler ve göç nedeniyle sürekli azalmıştır. Bu azalmaların hangi yaş grupları ve cinsiyetlerde olduğu bize nüfusun yapısı hakkında daha açıklayıcı bilgi verecektir.

Taraklı'nın geniş aralıklı yaş gruplamasında, 0-14 yaş grubu oranı 1990 yılında % 30, 2000'de % 26, 2009'da % 23'tür ve oranların gittikçe azalması, doğurganlığın azaldığını göstermektedir (Tablo 8.). 15-64 yaş grubu oranı 1990'da % 63, 2000'de , % 62, 2009'da % 61 olmuştur. Bu yaş grubu da, yıllar içinde azalma göstermiş, ancak 0-14 yaş grubundaki azalma kadar olmamıştır. 65+ yaş grubu oranı ise 1990'da % 7, 2000'de % 12, 2009'da % 16 olmuştur. 65+ yaş grubunun nüfus oranı yıllar içinde artış göstermiştir. Bunun sebebi göç eden insanların emekli olduktan sonra geri dönmeleridir. Ayrıca çalışmak için göç edenler 15-64 yaş grubudur ve aile büyükleri genellikle Taraklı'da kalmıştır.

Tablo 8. Taraklı nüfusunun 1990 ve 2009 yıllarındaki yaş grupları ve cinsiyet yapısı

Yaş Grubu	1990			2009		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	537	506	1043	264	271	535
5-9	588	549	1137	288	265	553
10-14	545	569	1114	329	316	645
15-19	537	537	1074	284	284	568
20-24	341	477	818	244	266	510
25-29	416	392	808	302	265	567
30-34	373	349	722	201	224	425
35-39	333	312	645	259	247	506
40-44	301	311	612	217	219	436
45-49	318	282	600	244	235	479
50-54	273	261	534	208	197	405
55-59	334	302	636	166	196	362
60-64	254	252	506	162	186	348
65-69	151	177	328	169	181	350
70-74	69	95	164	139	154	293
75+	169	176	345	253	314	567

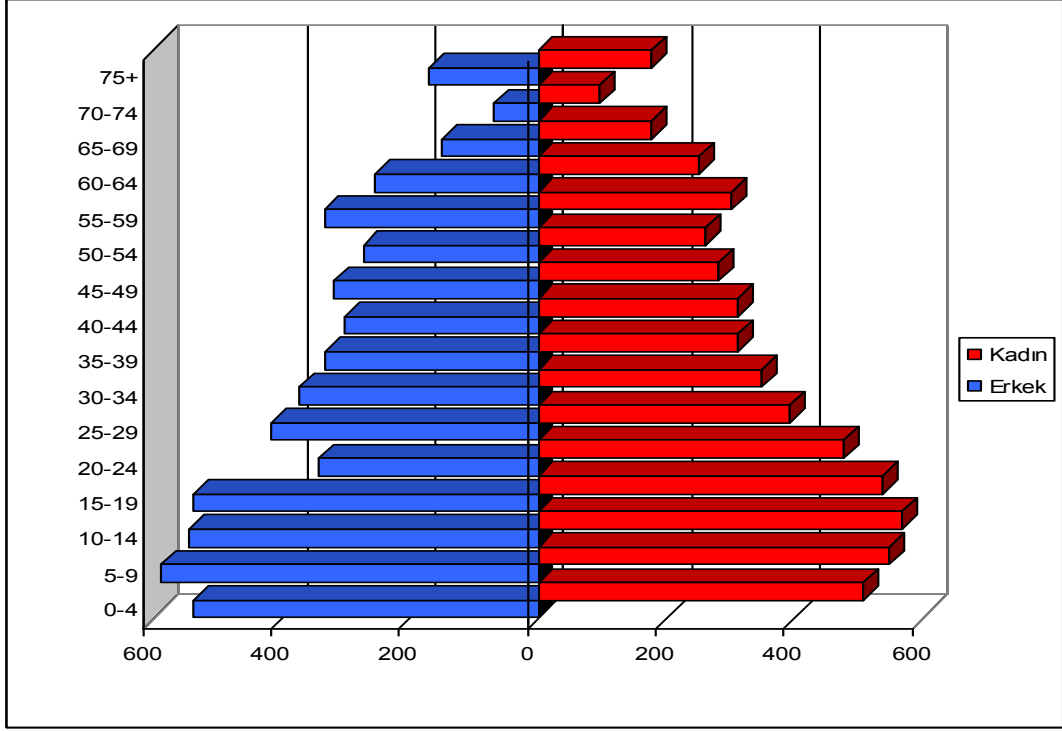
Kaynak: TÜİK

1990-2009 yıllarındaki dar aralıklı nüfus piramidi incelendiğinde yıllar içerisinde özellikle 0-14 yaş gurubundaki azalma dikkat çekmektedir (Şekil 13.-14.). 0-4 yaş grubu 2009 yılına kadar yarı yarıya azalmıştır. Piramidin tabanını oluşturan bu grup, ayrıca bize doğum miktarı hakkında da bilgi vermektedir. Yani yıllar içerisinde Taraklı'da doğum oranı yarı yarıya düşmüştür. 5-9 ve 10-14 yaş grubu aralığının da azalması 2009 yılı nüfus piramidinde tabandaki daralmayı göstermektedir. Her iki yılda erkek nüfusu daha fazladır.

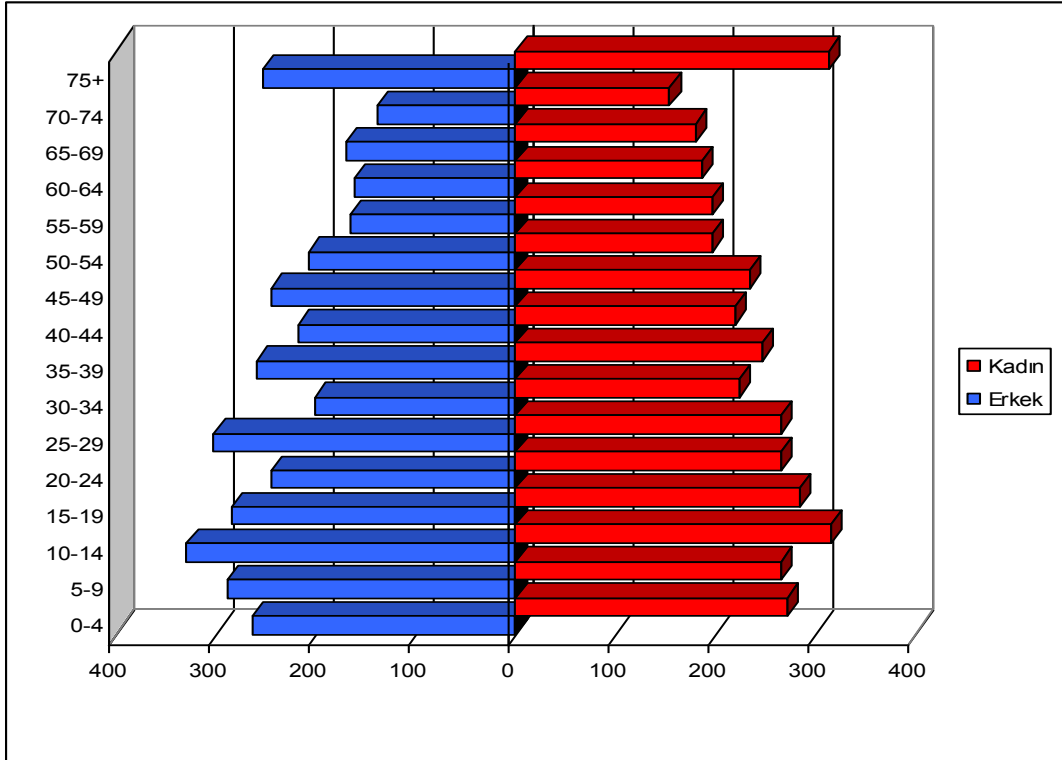
20-24 yaş grubundaki erkek nüfusun azlığı her iki yılda da dikkati çekmektedir. Çünkü bu yaş grubu okumak, çalışmak veya askerlik görevini yapmak için ilçe dışında bulunmaktadır. 1990 yılında 30-35 yaş grubu 20-24 yaş grubundan fazla iken, 2009 yılında bu oran azalmıştır. Yani zaman ilerledikçe çalışmak için bu yaş grubu da göç etmiştir. Bu kadın erkek nüfusunda da kendini göstermiş, 1990 yılında 15-64 yaş grubunda erkek nüfusu fazla iken, 2009 yılında kadın nüfusu daha fazladır.

65 ve üzeri yaş grubu 1990 yılından 2009 yılına kadar artış göstermiştir ve nüfus piramidinin üst kısmı genişlemiştir. Her iki dönemde kadın nüfusu daha fazladır. Ailenin geçimini sağlamak için genç yaşta çalışmaya başlayan erkekler kadınların çalışma koşullarından daha ağır koşullarda bulunmakta, bu da nüfusunun daha az olmasına sebep olmaktadır.

Şekil 13. Taraklı ilçesinin 1990 yılı nüfus piramidi

Şekil 14. Taraklı ilçesinin 2009 yılı nüfus piramidi

Kaynak: TÜİK

2.2.2 Aile Büyüklüğü

Taraklı ilçe merkezinin nüfusu 3.055, toplam hane sayısı 873 tür (2009). Buna göre aile büyüklüğü 4 (3.49)'tür. İlçenin en büyük mahallesi Hacımurat, 477 haneye sahiptir. Mahallenin nüfusu 1.665 kişidir. İlçe nüfusunun yarısından fazlası bu mahallede yaşıyor diyebiliriz. Ulucami mahallesinde 210 hane bulunmakta ve nüfusu 733 kişidir. Yenidoğan mahallesinde 109 hane bulunmakta nüfusu 381 kişi, Yusufbey mahallesinde 77 hane bulunmakta nüfusu 269 kişidir.

Tablo 9. Köylerin 2009 nüfusu, hane sayısı ve ortalama hane büyüklüğü

Köyler	Nüfusu	Hane Sayısı	Ort. Hane Büyüklüğü
Akçapınar	234	56	4.17
Aksu	193	52	3.71
Alballar	142	31	4.58
Avdan	167	34	4.91
Çamtepe	120	27	4.44
Çay	34	10	3.4
Dışdedeler	344	66	5.21
Doğancıl	93	31	3.0
Duman	194	49	3.95
Esenyurt	206	48	4.29
Hacıaliler	64	18	3.55
Hacıyakup	638	137	4.65
Hark	328	65	5.04
İçdedeler	325	79	4.11
Kemaller	264	51	5.17
Mahdumlar	411	91	4.51
Pirler	78	16	4.87
Poydalar	111	29	3.82
Sabırlar	134	43	3.11
Tuzla	74	20	3.7
Uğurlu	146	29	5.03
Yeniköy	194	42	4.61

Kaynak: Taraklı Sağlık Ocağı Verileri (ETF), TÜİK

Kırsal kesimde hane halkı büyüklüğü kasaba merkezine göre daha fazladır. Hane halkı sayısı 4 ve üzeri olan köyler Akçapınar, Alballar, Avdan, Çamtepe, Dışdedeler, Esenyurt, Hacıyakup, Hark, İçdedeler, Kemaller, Mahdumlar, Pirler, Uğurlu ve Yeniköy'dür. Hane halkı sayısı 3 olan köyler ise Aksu, Çay, Doğancıl, Duman, Hacıaliler, Poydalar, Sabırlar ve Tuzla'dır (Tablo 9.).

2.2.3 Nüfusun Eğitim Durumu

Taraklı'da 6 yaş üzeri okuma yazma bilenlerin toplamı 5.958 kişidir bu sayı okuma yazma bilen nüfusun % 86'sını oluşturmaktadır. Bu oranın % 45'i erkek % 41 kadındır. Okuma yazma bilmeyenlerin toplamı ise 789 kişidir. Bu sayının 6 yaş üzerindeki nüfusa oranı % 11'dir. Oranın % 2'sini erkekler, % 9'unu kadınlar oluşturur.

Taraklı nüfusunun % 22'si (1.536 kişi) herhangi bir okul bitirmemesine rağmen okuma yazma bilmektedir (Tablo 10.). Bu oranın fazla olması, Taraklı'da yaşlı nüfus oranının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. İlkokul mezunu olanların oranı % 37 (2.557) dir. Diğer oranlar ise şöyledir; İlköğretim mezunu olanlar % 12 (889), Ortaokul veya dengi okullardan mezun olanlar ise % 4 (295)'tür. Lise ve dengi okul mezunları % 7 (504), Yüksek okul veya fakülte mezunları % 3 (169) tür. Ayrıca nüfusun % 3 (172 kişi) ünün eğitim düzeyi bilinmemektedir.

Tablo 10. Taraklı ilçesinin cinsiyete göre eğitim durumu (2009)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam Nüfus	%	Erkek Nüfus	%	Kadın Nüfus	%
Okuma Yazma Bilmeyen	789	11	193	2	596	9
Okuma Yazma Bilen fakat bir okul bitirmeyen	1.536	22	765	11	771	11
İlkokul Mezunu	2.557	37	1.184	17	1.373	20
İlköğretim Mezunu	889	12	431	6	458	6
Orta okul veya dengi okul	295	4	249	3.5	46	0.5
Lise veya dengi okul mezunu	504	7	363	5	141	2
Yüksek okul veya fakülte	169	3	129	4	40	1
Yüksek lisans mezunu	7	0.1	5	0.08	2	0.02
Doktora mezunu	1	0.01	0	0	1	0.01
Bilinmeyen	172	3	104	2	68	1
Toplam	6.919	100	3.423	50	3.496	50

Kaynak: TÜİK

Eğitim düzeyi oranlarına bakıldığında lise ve üniversite mezunlarının oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir (Tablo 10.). Nüfusun çoğunluğu ilkokul mezunudur, eğitim sistemindeki değişikliklerle ilköğretimin zorunlu okutuluyor olması, ilköğretim mezunlarının oranını artırmıştır. Eğitim bakımından kadın erkek arasında, ilköğretim seviyesine kadar pek fark bulunmazken, lise ve üniversite eğitimlerinde erkeklerin oranı daha fazladır. Erkeklerin %1 'u, kadınların % 4'ü lise mezunuyken, erkeklerin % 4'ü, kadınların ise % 1'i yüksek okul veya fakülte mezunudur.

Kasabada okuma yazma bilenlerin oranı % 89'dur (Tablo 11.). Bu oran erkeklerde % 47, kadınlarda % 42'dir. Kadın ve erkek arasındaki bu fark köylerde de birbirine yakındır. Köy nüfusunun % 84'ü okuma yazma bilmekte ve bu oranın % 44'ünü erkekler, % 40'ını kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 11. Kasaba ve kıy nüfusunun cinsiyete göre okuma yazma durumu (2009)

	Şehir				Kıy			
	Erkek	Kadın	Toplam	%	Erkek	Kadın	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	54	167	221	8	139	429	568	14
Okuma Yazma Bilen	1.294	1.165	2.459	89	1.832	1.667	3.499	84
Eğitim Durumu Bilinmeyen	49	36	85	3	55	32	87	2
Toplam	1.397	1.368	2.765	100	2.026	2.128	4.154	100

Kaynak: TÜİK

Okuma yazma bilmeyenlerin oranı kasabada % 8, köyde ise % 13'tür. Kasabada okuma yazma bilmeyen kadın oranı % 6 iken, köyde bu oran % 10'a çıkmaktadır. Bunun sebebi, eskiden eğitim imkânlarının köylere daha geç ulaşması ve kadınlara bu imkanın sağlanmaması olabilir. Çünkü günümüzde köylerdeki kadınların ilköğretim ve ilköğretim düzeyindeki öğrenim durumlarının oranı erkeklerden daha fazladır. Ancak lise ve üniversite eğitim düzeylerinde kadınların oranı çok azdır. Bunun sonucunda kırsal kesimde kadınlar için eğitim imkânı ilköğretim seviyesine kadardır diyebiliriz.

İlçe nüfusunun az olması okullaşma durumunu etkilemiştir. İlçede 1 lise, 7 tane ilköğretim okulu ve 1 tane de anaokulu bulunmaktadır (Tablo 12.). Anaokulunda 3, 4 ve 5 yaşındaki çocuklar için sınıf bulunmaktadır. İlköğretim okullarının 3 tanesi ilçe merkezinde bulunur. Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ile Atatürk İlköğretim Okulu 8. sınıfa kadar eğitim vermekte, Yenidoğan mahallesinde bulunan Yenidoğan İlköğretim Okulu ise 5. sınıfa kadar eğitim vermektedir. Ayrıca okulda 5 ve 6 yaşındaki çocuklar için anasınıfı bulunmaktadır. Köylerde bulunan diğer 4 ilköğretim okulu Mahdumlar, İçdedeler, Dışdedeler ve Hacıyakuppaşalar köylerinde bulunmakta ve 3. sınıfa kadar eğitim vermektedir. Ayrıca Mahdumlar ve Hacıyakuppaşalar köylerinde anasınıfı da bulunur. İlçenin birçok köyünde ilköğretim bulunmasına rağmen kapalıdır, köylerdeki ilköğretim öğrencileri taşınmalı eğitimle Taraklı merkeze getirilmekte ve bu öğrenciler Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda eğitim görmektedir.

Tablo 12. Taraklı ilçesindeki okullar ve öğrenci sayıları (2009)

OKUL	TOPLAM		
	E	K	T
Zübeyde Hanım A.O 3 Yaş	7	6	13
Zübeyde Hanım A.O 4 Yaş	8	18	26
Zübeyde Hanım A.O 5 Yaş	11	17	28
Yenidoğan Ana Sınıfı 5 Yaş	6	9	15
Yenidoğan Ana Sınıfı 6 Yaş	8	9	17
Mahdumlar Ana Sınıfı	5	5	10
Hacıyakup Paşalar Ana Sınıfı	5	5	10
Anasınıfı Toplam	50	69	119
İçdedeler İ.Ö.O	11	6	17
Dışdedeler İ.Ö.O	11	10	21
Mahdumlar İ.Ö.O	10	7	17
Hacıyakup Paşalar İ.Ö.O	5	2	7
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	280	262	542
Atatürk İ.Ö.O	115	129	244
Yenidoğan İ.Ö.O	55	42	97
Taraklı Lisesi	57	55	112
İlköğretim ve Lise Toplam	544	513	1057
GENEL TOPLAM	594	582	1176

Kaynak: Taraklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

2008-2009 eğitim-öğretim döneminde Sakarya Üniversitesi Geyve Meslek Yüksek Okulu bünyesinde Taraklı için Restorasyon ve Enformasyon Bölümü açılmıştır. Bu bölümdeki öğrencilere teorik eğitimleri Geyve’de verilmekte, eğitimin uygulamalı kısmı ise Taraklı’da yapılmaktadır. Tarihi evlerin restorasyonuna katılacak olan öğrenciler bu çalışmalara katkıda bulunacak ve bu konudaki eksikliği gidereceklerdir. Taraklı Belediyesi’nin ilçede bir meslek yüksek okulu kurma planı vardır. Ayrıca Taraklı dokusuna uygun el sanatları, turizm, organik tarım ve diğer bölümlerin kurulması içinde girişimlerde bulunmaktadır.

İlçede 28 sınıf öğretmeni, 8 okul öncesi öğretmeni ve 30 tane de branş öğretmeni eğitim vermektedir. Toplam öğrenci miktarı 1176’dır. Bunun 119’u anasınıfı öğrencisi, 945’i ilköğretim öğrencisi, 112’si de lise öğrencisidir. Yatılı İlköğretim Bölge Okulu’nda öğrenci sayısı 542, Atatürk İlköğretim Okulu’nda ise 244’tür. İlçe merkezinde yer alan Yenidoğan İlköğretim Okulu’nda ise 97 öğrenci vardır. Köy ilköğretim okullarında 3. sınıfa kadar eğitim olmasına rağmen öğrenci sayısı çok azdır ve üç sınıfın eğitimi bir öğretmen tarafından verilmektedir. Öğrenci sayısı İçdedeler’de 17, Dışdedeler’de 21, Mahdumlar’da 17 ve Hacıyakup Paşalar da ise 7’dir.

İlçede dersane olmadığından öğrenciler Geyve'ye gitmektedir. Halk Eğitim Merkezi 2007–2008 eğitim-öğretim yılında lise öğrencilerine yönelik edebiyat, matematik, kimya kurslarının yanında Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı, Anadolu-Fen Liseleri ve Kolejlere hazırlık kursları da vermiştir. Ayrıca meslek edindirmeye yönelik bez dokuma, ev aksesuarları, giyim, makine nakışı, ev mefruşatı, kumaş boyama ve desenleme kursları vermiştir.

2.2.4 Nüfusun Yaş Bağımlılık Oranı

Nüfusun önemli özelliklerinden birisi de nüfusun bağımlılık oranıdır. Buna göre çalışan kişilerin bakmakla yükümlü olduğu (çalışmayan) kişilere oranı olarak belirtilebilir. Bir ülkede yaş bağımlılık oranı ne kadar yüksek ise çalışan kişilerin üzerinde o kadar baskı var demektir. Başka bir deyişle 0-14 yaş grubunun fazla olması doğurganlığın fazlalığı anlamına geldiği gibi aktif nüfusun yükünün artması anlamına da gelir (Karabağ, Şahin, 2003: 70).

Aktif nüfus 15-64 yaşlarını kapsamaktadır. Bağımlı nüfus ise 0-14 ve 65 yaş üzeri nüfustur. Taraklı'da 1990 yılında 0-14 yaş grubu 3.294 kişi, 65+ yaş grubu 837 kişidir. Toplamda 4.131 kişi olan bağımlı nüfus, toplam nüfusun % 37'sini kaplar, 15-64 yaş grubu olan çalışan nüfus ise % 63'tür.

2000 yılındaki verilere göre 0-14 yaş grubundaki nüfus 1990 yılına göre azalmış ve 2.399 kişi olmuştur, bu azalışın aksine 65+ yaş grubunda artış olmuş ve nüfusu 1.146 kişiye yükselmiştir. Toplamda 3.545 kişi olan bağımlı nüfus geçen 10 yıla göre azalmış gibi görünse de toplam nüfusun azalmasından ötürü oranı artmış ve % 38 olmuştur.

2010 yılı nüfus verilerine göre 0-14 yaş grubu 1.630 kişidir, 65 yaş üzeri nüfus ise 1.234 kişidir. Toplamda 2.864 kişi olan bağımlı nüfus toplam nüfusun % 39'unu oluşturmaktadır. Bağımlı nüfus sayısı azalmasına rağmen nüfus içindeki oranı artmıştır.

2.2.5 Nüfusun Sağlık Durumu

İlçeye hizmet veren bir hastane bulunmamaktadır. 1996 yılında Sakarya Devlet Hastanesi'nin göğüs hastalıkları bölümü olarak inşa edilen ve içerisinde bir çok teçhizatın bulunmasına rağmen hiç hizmet vermemiş bir hastane vardır. İlçe nüfusunun az olduğu gerekçesiyle kullanılmasına izin verilmeyen bu hastanenin, günümüzde 20

yaş ve üzeri zihinsel engelliler için özel rehabilitasyon merkezi olarak kullanıma açılacağı ya da Taraklı'da kurulması planlanan meslek yüksek okulu için kullanılacağı söylenmektedir.

İlçede Toplum Sağlığı Merkezi ve Aile Sağlığı Merkezi bulunmaktadır. İki merkez de aynı bina içerisinde hizmet vermektedir. Taraklı Aile Sağlığı Merkezi'nde 2 aile hekimi ve 2 hemşire görev yapmakta, Toplum Sağlığı Merkezi'nde ise 1 hekim, 1 ebe, 1 sağlık memuru, 2 memur, 1 tıbbi sekreter, 2 hizmetli çalışmaktadır. 112 Acil istasyonunda 9 personel ve 1 ambulans hizmet vermektedir. Hastalar, durumlarının ciddiyetine göre Geyve Devlet Hastanesi'ne veya Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne sevk edilmektedir. Sağlık hizmeti verilen binada acil servisle birlikte 4 oda bulunmaktadır. Muayene sonucunda alınan tahliller Geyve Devlet Hastanesi'ne gönderilmektedir. Dış ünitesi kurulmuş ancak doktoru bulunmamaktadır.

Köylerden yalnızca Hacıyakup ve Mahdumlar'da Sağlık Evi bulunmakta ve 2 ebe görev yapmaktadır.

İlçede özel muayenehane yoktur, 1 tane özel çalışan diş hekimi ve 1 tane de eczane vardır.

BÖLÜM 3: TARAKLI İLÇESİ'NİN YERLEŞME COĞRAFYASI

3.1 Yerleşmenin Tarihi

3.1.1 Türk Hâkimiyeti Öncesi

Taraklı Antik Çağ'da Bithynia Bölgesi içinde yer almıştır. Bölge, adını Küçük Asia'ya Trakya ve Boğazlar üzerinden girmiş bir Thrak boyu olan Bithynler'den almıştır. Thrak kökenli bu halklar İÖ.1200 yıllarında bölgeye girmeye başlamış ve göçler İÖ.1. bin yılın ilk yarısı içinde de devam etmiştir. Boyların en tanınmış Bithynlerdir ve bölgeye adlarını vermişlerdir (Sevin, 2001).

Taraklı Antik Çağ'da bazı kaynaklara göre Lamneis, bazı kaynaklara göre ise Dablis-Dablai adını almaktadır. Bu ayrımın dönemsel farklılık nedeniyle ya da kaynak yetersizliği sebebiyle olması muhtemeldir. Bithynia bölgesi ise erken dönemlerden beri kaynaklarda geçmektedir (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

Taraklı ismi Antik çağda Dablais, Doris, Deblis, Dablai ve Dablar olarak anılmıştır. Dablai/Taraklı günümüzde İznik-Ankara yolu üzerinde bir yerleşim yeri olarak anılmaktadır. Bu yer Geyve'ye 43 km uzaklıkta, Taraklı'nın ise 5 km doğusunda bir yerleşim birimidir. Bu yerleşim biriminin günümüzde tarihsel kalıntısı olmamakla birlikte bulunduğu yer üzerinde Yeniköy kurulmuştur. Dablai'nin kalıntılarının günümüze gelmemesinin nedeni buranın küçük bir yerleşim yeri olması ve yapılarının binlerce yıllık sürece dayanacak türde olmamasıdır (Aktaş, 2008).

İÖ.7. yüzyılın sonlarından başlayarak Lydia devletinin egemenliği altına giren Bithynia, İÖ.545 yılından sonra Persler'in satraplık örgütü içine alındı. Bölgedeki İran etkinliği İÖ.334 yılında Makedonyalı Büyük İskender'in İran ordusunu Granikos(Biga) Çayı önlerinde yenilgiye uğratışından sonra son buldu (Sevin, 2001: 30).

Makedonyalı İskender'in ardından 395 yılına kadar Bitinya bölgesinin hâkimiyeti Romalılarda kalmıştır. Roma İmparatorluğu ikiye ayrıldığı zaman Taraklı ve Göynük'ün de içinde bulunduğu Bitinya bölgesi, Bizans'ın payına düşmüştür. Bizans, bu bölgede 11. asra kadar hâkimiyetini sürdürmüştür. Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntılara Akçapınar, Hacıaliler köylerinde rastlamak mümkündür (Yavuz, 2004: 7).

3.1.2. Türk Hâkimiyeti Sonrası

Osmanlı Dönemi: Taraklı'nın Osmanlı topraklarına katılması üzerine yapılan araştırmalarda fetih tarihi 1289 ile 1293 yılları arasına ithaf olunmakla birlikte, Taraklı, Osmanlı Beyliği'nin Anadolu Selçuklu Devleti'ne yarı bağımlı olduğu yıllarda beyliğin topraklarına katılmıştır (Aktaş, 2008).

Osmanlı Devleti kurulmadan önce Taraklı, Bizans döneminde Bursa Tekfurluğu'na bağlı küçük bir kale şehridir. Osman Gazi'nin Taraklı'yı alma fikri üzerine Sakarya Vadisi'ndeki Sorkun, Yenice, Tarakçı (Taraklı) ve Göynük taraflarına akınlar düzenlenmiş, Hristiyan halkın yaşadığı bu topraklar Bizanslılardan alınarak Osmanlı Beyliği topraklarına katılmıştır. Taraklı Hisarı'nın kuşatması sırasında Taraklı'da hasar meydana geldiği tarihi kaynaklarda söylenmektedir (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

1333 yılında Taraklı'ya uğrayan ünlü Arap seyyahı İbn Batuta, Yenice diye bahsettiği Taraklı'nın şirin ve büyücek bir kasaba olduğunu söyler.

Yavuz Sultan Selim, Suriye ve Mısır seferlerine giderken Taraklı yöresinde konaklamış, Yunus Paşa'ya seferden dönene kadar buraya bir cami yapılması talimatını vermiştir. Yunus Paşa tarafından yaptırıldığı için Yunuspaşa Camii olarak anılan camii kubbelerindeki kurşunlarla da ünlenmiştir. Kurşunlu Camii de denilen ve 1517 yılında tamamlanan camii günümüzde hala ayakta durmaktadır (Aktaş, 2008).

Taraklı hakkındaki sayısal kaynaklar 19. yüzyıl ağırlıklı olup, 1831 yılında yapılan nüfus sayımında Cezayir-i Bahr-ı Sefid Eyaleti'ne bağlı Kocaeli Livası içinde yer almaktadır. 1846 Devlet Salnamesinde ise Kocaeli Livası'nın Kastamonu Eyaletine bağlıdır. 1867 yılı vilayet nizamnamesinde Kocaeli Sancağının Hüdavendigâr Vilayeti'ne bağlı olduğu görülmekte ve Taraklı da o gün için Kocaeli Sancağı sınırları içinde yer almaktadır. 1892 Devlet Salnamesi, Kocaeli Sancağı'nın bağımsız bir sancak olduğunu, Taraklı'nın bu idari ile bağlantısı 1918 yılına kadar sürmüştür (İşsever, 1993).

Cumhuriyet Dönemi: Osmanlı Devleti döneminde kaza olan Taraklı, Cumhuriyet ile birlikte 1926-1954 yılları arası bucak (nahiye) olarak kalmış, 1954 yılında ise belediye teşkilatı kurulmuştur. Taraklı, 27 Haziran 1987 tarihine kadar Geyve ilçesine bağlı

kasaba olarak kalmış. 27 Haziran 1987 tarihinde 3392 Sayılı Kanun ile ilçe teşkilatına dönüştürülerek ilçe olmuştur (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

3.2. Yerleşme Şekilleri ve Mesken Tipleri

3.2.1. Kırsal Yerleşmeler

3.2.1.1. Köy Yerleşmeleri

Doğal ve beşeri faktörler köy yerleşmelerinin kuruluş yerlerini etkilemektedir. İlçedeki köy yerleşmelerinin kuruluşunu etkileyen en önemli faktör engebeli topoğrafya olduğu için köylerin % 80'nin yamaçlarda kurulduğu söylenebilir. Köyleri kuruluş yerlerine göre sınıflandıracak olursak yamaçlarda kurulan başlıca köyler; Aksu, Alballar, Çamtepe, Çayköy, Doğancıl, Esenyurt, Hacıaliler, Hacıyakuppaşalar, Hark, İçdedeler, Kemaller, Mahdumlar, Pirlar, Poydalar, Sabırlar, Uğurlu ve Yeniköy'dür. Avdan, Dışdedeler, Duman ve Tuzla köyleri sırt köyü iken Akçapınar köyü ise dağ eteği köyüdür.

Farklı yükseltilere sahip bu köylerin 10 tanesi 800-900 metrede kurulmuştur. Bu köyler Alballar, Hacıaliler, İçdedeler, Pirlar, Uğurlu, Doğancıl, Akçapınar, Avdan, Duman ve Esenyurt köyleridir. Köylerden en az yükseltiye Yeniköy sahipken, en fazla yükseltiye ise 1000 m ile Tuzla köyü sahiptir (Tablo 13.).

Tablo 13. Taraklı ilçesindeki köylerin yükselti basamaklarına göre dağılışı

Yükselti Basamağı m.	Köyler
400-500	Yeniköy
500-600	Mahdumlar
600-700	Aksu, Çayköy, Poydalar
700-800	Hacıyakup, Çamtepe, Kemaller
	Alballar, Hacıaliler, İçdedeler, Pirlar, Uğurlu
800-900	Doğancıl, Akçapınar, Avdan, Duman, Esenyurt
900-1000	Dışdedeler, Tuzla, Hark

Yerleşme dokusuna göre bir sınıflandırma yapıldığında köylerden sadece Avdan, nisbeten dağınık dokuludur. Diğer bütün köyler toplu dokulu özelliğe sahiptir. Gerek arazi şartları gerekse su sıkıntısı yerleşmeleri bu şekilde etkilemiştir.

İlçenin kuzeyinde yer alan köylerden 7 tanesi mahallelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. İki veya daha fazla mahalleden oluşan bu köylerde muhtarlık mahallenin

birinde bulunmaktadır. Mahallelerden biri köyle aynı adı almakla birlikte köyün ismi mahallelerden tamamen farklı da olabilmektedir. Sadece Doğancıl ve Sabırlar mahalleleri köye kendi ismini vermiştir. Mahallelerin uzaklıkları birbirinden farklıdır. Bazı mahallelerin arası yürüme mesafesi kadar yakınken, bazıları 2 ya da 3 km uzaklıkta bulunabilmektedir. Ayrıca bütün mahalleler toplu dokulu yerleşme özelliği gösterir. İlçenin arızalı bir topoğrafyaya sahip olması, tarım arazilerinin dar olmasına neden olmuştur. Yeni tarım arazisi elde etme isteği mahalleleri ve bu şekilde oluşan köy sayısını artırmıştır diyebiliriz.

Tablo 14. Taraklı ilçesinde mahallelerden oluşan köyler

KÖYLER	Aksu	Dışdedeler	Doğancıl	Hacıyakup	Hark	Sabırlar	Tuzla
MAHALLELER	Davutlar	Orta M.	Doğancıl	Paşalar	Veyseller	Sabırlar	Yukarı M.
	Madenler	Kemikler	Eskiciler	Kıran	Gündüzler	Kayadibi	Orta M.
	Demirciler	Çakallar		Bayır	Kirler	Kurtlar	Emrahlar
				Kabaklar	Seferler		
					Aslanlar		
					Veliler		

Mahallelerden oluşan bu köyler Aksu, Dışdedeler, Doğancıl, Hacıyakup, Hark, Sabırlar ve Tuzla köyleridir (Tablo 14.). Aksu Köyü'ne bağlı Davutlar Mahallesi, 1960 yılına kadar köy iken, bu tarihten sonra Aksu Köyü'nün mahallesi durumuna gelmiştir. Diğer köylerde ise bu şekilde sonradan mahalle olan bir köy yoktur. Zaten gitgide azalan nüfus ve göç hareketleri nedeniyle mahalleleri birkaç hane kalan köyler vardır.

Kırsal Mesken Tipleri

Kırsal konutlar bulunduğu bölgenin coğrafi özelliklerini yansıtması açısından önemlidir. Bir bölgenin iklimi, fiziki yapısı, sosyal ve ekonomik durumu insanlara, insanlardan da meskenlerine yansımaktadır. Bu konutlara bakılarak bölgenin birçok konuda özeti çıkarılabilir. Çünkü kırsal konut yapımında kullanılan malzemeler genel olarak yakın çevrede bol bulunan malzemelerden temin edilmekte ve konut şekilleri çevrenin iklim ve topografya şartlarından etkilenmektedir. Bu nedenle kırsal konutlar ve eklentileri bizlere bulunulan bölgede sürdürülen ekonomik faaliyetler ve bölgenin, sosyal ve ekonomik durumu hakkında bilgi vermektedir.

Taraklı ilçesinde kırsal konutlar çoğunlukla tek veya iki katlı şekilde yapılmışlardır. Evlerin alt katları ahır olarak kullanılabilir. Ahırlar genellikle evin bitişiğinde ya

da çok yakınında kurulmuştur. Evlerde yapı malzemesi olarak birkaç çeşit malzemenin bir arada kullanıldığı görülür. Ahşap karkaslar yardımıyla binanın taşıyıcı unsuru oluşturulmuş ve bu karkasların arası ya taşla ya da kerpiçten yapılmış tuğlalarla doldurulmuştur. İki katlı evlerde ise evin zemini genellikle yerden 1 m yüksekliğe kadar taştan örülmüş ya da alt kat sağlam olması amacıyla ahşap karkasın arası tamamen taşla doldurulmuş olup, üst katta ise kerpiç tuğla ile doldurulmuştur. Çatıları kiremitle örtülmüş bu evlerin dış yüzeyleri kerpiçle sıvanmış ya da birbirine paralel ahşap parçaları aralarında boşluk kalmayacak şekilde duvara çakılmıştır (Foto 2.). Bu durum ev içi sıcaklığını korumak amacıyla yapılmış bir yöntemdir. Taraklı ilçesindeki köylerde eski ve yeni konutlar bir arada bulunmakta, yeni konutların fazlalığı köylerin ekonomik durumu hakkında da bilgi vermektedir. Ekonomik durum güçlendikçe evlerde dikey olarak büyüme görülmektedir. Yapı malzemesi olarak tuğla ve çimento kullanılan bu evler genellikle Hacıyakuppaşalar Köyü'nün Paşalar ve Bayır mahalleleri, Mahdumlar, Yeniköy, Avdan, Aksu, Akçapınar, Duman ve İçdedeler köylerinde görülmektedir. Kuzeydeki dağlık sahaya doğru gidildiğinde evlerin görüntüsü harap bir hal almaktadır ki, ekonomik yetersizliklerden ötürü sürekli göç vermiş olan bu köylerde giden ailelerin evleri bakımsızlıktan yıkılmış durumdadır. Kuzeydeki dağlık yamaçta kurulmuş köylerde yeni yapıda binalara pek rastlanmamaktadır. Daha çok hayvancılık yapıldığından ev eklentisi olarak çoğunlukla ahır ve ekmek pişirmek için kullandıkları tandır ve odunluklar göze çarpmaktadır. Ahır eklentileri genellikle çevrede bulunan malzemelerden üstünkörü yapıldığı gibi betonarme olarak da inşa edilmiştir.

Kemaller, Alballar ve Uğurlu köylerinde diğer köylerden farklı olarak kaşıkçılık yapılmaktadır. Yapılan ekonomik faaliyete göre şekillenen ev eklentileri bu köylerde kaşık atölyeleri ya da kaşık odaları olarak göze çarpmaktadır (Foto3.). Genellikle kışın yapılan bu iş için evlerin alt katları atölye haline getirildiği gibi, evlere bitişik 1 veya 2 kişinin çalışabileceği büyüklükte tamamen ahşaptan yapılmış küçük odalarda bulunmaktadır.

Foto 2. Çamtepe Köyü'nden mesken örneği

Foto 3. Kemaller Köyü'ndeki bir kaşık atölyesi

3.2.1.2. Yayla Yerleşmesi

Yayla bölgesinin merkezi alanına Karagöl alanı denir. Burasının kuzey kesimi Akyazı'ya bakan Acarlar, Hanyatak, Taşyatak ve Yanık Yayla Köyleri; güney kesimi de Taraklı'ya bakan Hark, Tuzla, İçdedeler, Dışdedeler, Kemaller, Alballar, Avdan yayla köyleri şeklinde sıralanır (Özbostan, 2000:38).

Yaylaya çıkan köyler genel olarak buraya yakın olan köylerdir ve bu köylerde hayvancılık önemli yer tutar. Kemaller, Uğurlu, Alballar, Mahdumlar, Esenyurt, Dışdedeler ve İçdedeler yaylaya çıkan başlıca köylerdir. Karagöl yaylasında her köyün yerleştiği yer ayrıdır.

Yaylaya çıkan köylüler 4-5 ay boyunca orada kalırlar. Yaylaya genellikle Mayıs ayının sonunda çıkılır, Ekim ayında köylere geri dönülür. Köylerde yaylaya çıkılacak gün muhtar heyeti tarafından belirlenmekte ve kimse o günden önce yaylada hayvan otlatamamaktadır. Yaz ayları boyunca üretilen süt ürünleri yayla dönüşünde pazarlarda satılarak kazanç sağlanmaktadır. Yaylada ihtiyaç doğrultusunda tarım da yapılmaktadır. Genel olarak patates, soğan ve fasulye ekilir. İnsanlar yiyecek ihtiyacını her cuma yaylada kurulan pazardan karşılarlar.

Yayladaki meskenler genel olarak ahşap malzemeyle basit olarak inşa edilmiştir. Yayla arazisi aslında hazine arazisi olup bütün köyler tarafından ortak kullanılmaktadır. Son yıllarda Taraklı'dan çok önceleri göçüp gitmiş aileler ekonomilerini düzeltip emekli olduktan sonra ilçeye döndüklerinde yaylada betonarme evler inşa etmişler ve bu durum köylüler arasında tartışmaya sebep olmuştur ve bu betonarme evleri yıkma kararı alınmıştır.

3.2.1.3 Kasaba Yerleşmesi

Yerleşmeler, kırsal ve kentsel olmak üzere iki grupta incelenmesine rağmen gerek hangi yerleşmelerin kırsal, hangilerinin kentsel olduğu ve gerekse her iki grubun kendi içindeki alt yerleşmelerde bunları birbirinden ayırt edecek sınırlarının nerede başlayıp bittiği konusunda tam bir fikir birliği yoktur. Bir şehir yerleşmesi ile bir kasaba ve köy ya da kırsal yerleşme arasındaki farkları izah etmeye çalışan bir çok farklı görüş bulunmaktadır (Şahin, 2010:132).

İdari yönden Köy Kanunu'na göre 2.000'den az nüfuslu yerleşim birimleri köy, 2.000-20.000 nüfuslular kasaba ve 20.000'den fazla nüfuslular şehir sayıldığı halde, Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarında yalnız il ve ilçe merkezleri şehir sayılmaktadır (Darkot, 1967:3). 2010 yılında Taraklı ilçe merkezinin nüfusu 2.983 kişidir. İdari alanda Köy Kanunu'na göre Taraklı kasaba, ancak Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre ilçe merkezi olduğu için şehir sayılmaktadır.

Bir yerleşmenin kırsal yerleşmeden kentsel yerleşmeye dönüşebilmesi için sahip olması gereken nüfus miktarına ilişkin görüşler gerek ülkeler içinde ve gerekse ülkeler arasında oldukça farklılaşmaktadır. Örneğin Japonya'da bir yerleşmeyi "kasaba" (en küçük kent birimi) olarak adlandırabilmek için 30.000 kişilik nüfus kriteri kullanılırken, bu rakam İspanya'da 10.000, ABD'de 2500, Fransa'da 2000, Danimarka'da 250'dir (Şahin, 2010:132).

Nüfusun belli bir sayı üstünde oluşu veya il yahut ilçe merkezi olma durumu bir tarafa bırakılırsa geriye coğrafyacıların üzerinde duracakları ekonomik fonksiyon kriteri kalıyor. Buna göre, yerleşme noktasında yaşayanlar içinde faal nüfusun tamamı, yahut büyük bir kısmı, hiç değilse yarıdan fazlası geçimini geniş anlamıyla topraktan sağlıyorsa o yerleşme noktası kırsal bir yerleşme, mesela bir köydür; eğer tarım, faal nüfusun geçim kaynakları arasında yer tutmuyorsa, yahut hiç değilse yarıdan az bir oranda kalıyorsa, geçim daha ziyade endüstri, ticaret, serbest meslek ve hizmetlerle sağlanıyorsa yerleşme noktası kentsel bir yerleşme, şehir veya kasabadır (Darkot, 1967:4).

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı'nda nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri belirtilmiştir. Bu niteliklere göre Taraklı ilçe merkezinde yapılan ekonomik faaliyetlerin dağılım yüzdesi Tablo15.'te gösterilmektedir.

Hizmet ve imalat sanayi ön planda olan ilçe merkezinde bu faaliyetlerin toplamı yarıya yakındır. Tarım ve ticaret fonksiyonlarının yüzdeleri de çok düşük değildir. Ekonomik fonksiyonlarına göre düzenli bir dağılım oranına sahiptir denilebilir. İmalat sanayi ve ticaret oranının yüksek çıkması buranın çok eski tarihlerden beri ahşap oymacılığı, tahta kaşık ve tarak üretimi yapması ve bunların ticaretiyle geçimlerini sağlamalarından kaynaklanmaktadır. İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirleri birbirine bağlayan yolun güzergâhında olması buraya avantaj sağlarken, Düzce-Bolu otoyolunun açılması bu

yolun önemini yitirmesine neden olmuştur. İstanbul, Kocaeli ve Ankara gibi büyük şehirlere yakın oluşu nedeniyle sürekli göç vermesi nüfusunu gittikçe azaltmıştır. İlçede bu fonksiyonların oranları 2000 yılından günümüze kadar olumsuz yönde değişmiş olabilir ancak fonksiyonlarının birden fazla ekonomik faaliyet kollarına düzenli olarak dağılması *şehir* olduğunu göstermektedir.

Tablo 15. Taraklı ilçe merkezinde çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı (2000)

Ekonomik Faaliyet Kolu	Oran (%)
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler	25.28
İmalat Sanayi	22.30
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller	19.63
Ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık	15.2
İnşaat	8.53
Ulaştırma, haberleşme ve depolama	5.96
Mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri	2.77
Elektrik, gaz ve su	0.3
Toplam	100

Kaynak: TÜİK

Ancak fonksiyonların düzenli dağılması bir yerleşmenin şehir olmasında tek başına belirleyici bir unsur değildir. Bir yerleşmeyi şehir olarak kabul edebilmek için bazı kriterlere sahip olması gerekir. Şehirler yoğun oturma ve iş yerlerine sahip alanlardır. Farklı mesleklerde dağılıma sahip olan şehirlerde hizmet sektörü gelişmiştir. Bu nedenle de göçlerle artan bir nüfusa sahiptir. Ayrıca şehirlerde gelişmiş bir ulaşım ağı ve yapay çevre oluşumları göze çarpar.

Bu kriterlere göre Taraklı'yı değerlendirecek olursak öncelikle yoğun oturma ve iş yerlerine sahip bir yer değildir ve nüfusu göçlerle sürekli olarak azalmaktadır. İlçede farklı meslek grupları yer alsa da, bu bazen yetmemekte, insanlar ihtiyaçları doğrultusunda Geyve ve Sakarya'ya gitmektedirler. Tablo.15'te toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler % 25'lik bir oranla ilk sırada yer almasına rağmen ilçede sağlık hizmetinden yararlanılacak bir hastane yoktur ve bu hizmet sektöründe bir eksiklidir. Ayrıca sinema, tiyatro, kütüphane vb. gibi sosyal ve kültürel hizmetlerin faydalanılacağı yerler bulunmamaktadır. Küçük bir yerleşme olduğu için merkez

içerisinde ulaşımı sağlayacak minibüs veya otobüs hattı yoktur ve park gibi yapay çevre oluşumları göze çarpmaz.

Taraklı'nın istatistiki verilere göre şehir yerleşmesi olarak görünmesine rağmen şehir kriterlerini tam olarak sağlayamadığı görülmektedir. Ancak bir kasaba yerleşmesine göre de oldukça gelişmiş bir yerleşmedir. Bu nedenle Taraklı'ya *kasaba* diyebiliriz.

Kasabadaki Mesken Tipleri

Taraklı meskenlerinin en önemli özelliği sivil mimariye ait tarihi evlerin bir arada çok şekilde bulunması ve günümüze kadar gelebilmesidir.

Taraklı evleri en az Safranbolu evleri kadar ayakta kalabilmiştir. Üstelik Taraklı evleri Safranbolu'dan farklı olarak yemyeşil bir doğanın içinde yer almaktadır. Tarihi evlerin bazılarının yaşları 3 asrın üzerindedir. Bu evlerin genel karakteristiği Osmanlı şehir dokusunu oluşturan üç katlı ev biçimidir (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

İlçe merkezinde dağınık bir şekilde geniş bir alana yayılmış 100 adet sivil mimari örneği eski ev Kültür Bakanlığı, Ulusal Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü tarafından SİT alanı içine dahil edilerek koruma altına alınmıştır (Özbostan, 2000). Buradaki evler Türk mimari tarzını yansıtmaktadırlar. Sokaklar dar ve kaldırımlar Arnavut kaldırımını mimarisinde yapılmıştır (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

Foto 4. İlçedeki restore edilmiş meskenlerden bir örnek

Bölgeye has evlerin şekillenmesinde; büyük aile yapısı, yağışlı iklim ve kültürel zenginlik olmak üzere üç unsur etkili olmuştur. Taraklı'da Batı Anadolu Türk ev tipinin bütün özelliklerini görmek mümkündür. Genellikle orta sofalı, iki, üç katlı olan evler, ahşap karkas ya da ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılmıştır. Cepheler sıvalı ya da ahşap kaplıdır. O dönemde, yerleşmede yapılan ipekçilik konut mimarisinde etkili olmuş, bazı evler ipek böceği beslemek amacıyla düzenlenmiştir (Kan, 2009:72).

Foto 5. Taraklı'da eski ve yeni meskenlerden bir görüntü

Kasabanın tarihi görüntüsünü bozan yeni yapıda betonarme evlere de rastlanır (Foto 5.). Meskenlerin kapıları yerleşmenin yoğun olduğu yerlerde direkt sokağa açılmaktadır. Yerleşmelerin seyrekleştiği ve yerlerde evler genellikle küçük bahçe içinde yer almaktadır.

3.3. Kasabanın Fonksiyon Alanlarının Dağılışı

Taraklı kasabasındaki genel arazi kullanımı; konut alanları, iş-ticaret ve sanayi alanları, resmi kuruluş alanları ve sosyo-kültürel yapı alanları olarak sınıflandırabiliriz.

3.3.1. Konut Alanları

Taraklı, temettuat kayıtlarının (Osmanlı Devleti zamanında emlâk, arazi, hayvanat ve temettüat sayımları sonucu oluşan defterler) tutulduğu 1260-1261 (1844-1845)

tarihlerinde Kocaeli Sancağı Kaymakamlığı'na bağılı bir kaza konumundadır. Kasaba bu tarihte olduğu gibi günümüzde de 4 mahalleden oluşmaktadır. 1844-1845 yıllarında Cami'i Kebir Mahallesi olarak adı geçen ve şu anda Ulucami Mahallesi olarak bilinen mahalenin adı tarihi Yunus Paşa Camii'nden gelmektedir. Temettuat kayıtlarında Hisar Mahallesi olarak adı geçen ancak günümüzde adı bulunmayan bu mahalle, Ulucami Mahallesi içine karışmış durumdadır ve ilk yerleşme Hisar tepede bulunan bu mahallede başlamış ve yayılmıştır (User, 2008).

Hacımurat ve Yusufbey mahalleri günümüze kadar isimlerini aynen korumuştur. Yenidoğan Mahallesi de adından da anlaşıldığı gibi sonradan kurulmuş bir mahalledir ve merkezin 5 km güneyinde yer almaktadır. Ankara Caddesi, Hacımurat ve Ulucami mahallelerini ayıran bir sınır gibidir. Caddenin bir yanı Hacımurat diğer yanı Ulucami mahallesidir (Şekil 15.). Ulucami ve Yusufbey Mahalleleri arasından da Göynük Çayı geçmektedir. Yenidoğan mahallesi sonradan kurulan bir yer olduğu için buraya ait imar kayıtları bulunmamaktadır. Köylerde olduğu gibi kasabada da toplu dokulu yerleşme hakimdir. Taraklı köylerinde olduğu gibi kasaba merkezinde de evler birbirine bitişik ve dar sokaklar hakimdir (Foto 8.). Evlerin birbirine bitişik olduğu sokaklar daha çok Hacımurat ve Ulucami mahallesindedir. Evler genellikle iki veya üç katlıdır. Yusufbey mahallesinde Hacımurat ve Ulucami mahallerine oranla yerleşme hem daha az hem de bahçe içindeki evler daha fazladır (Foto 6.).

Foto 6. Hisartepe'den Yusufbey mahallesinin görünüşü

Şekil 15. İlçe merkezindeki mahalle merkezlerinin konumu

Kaynak: Özkan, 2008: 26

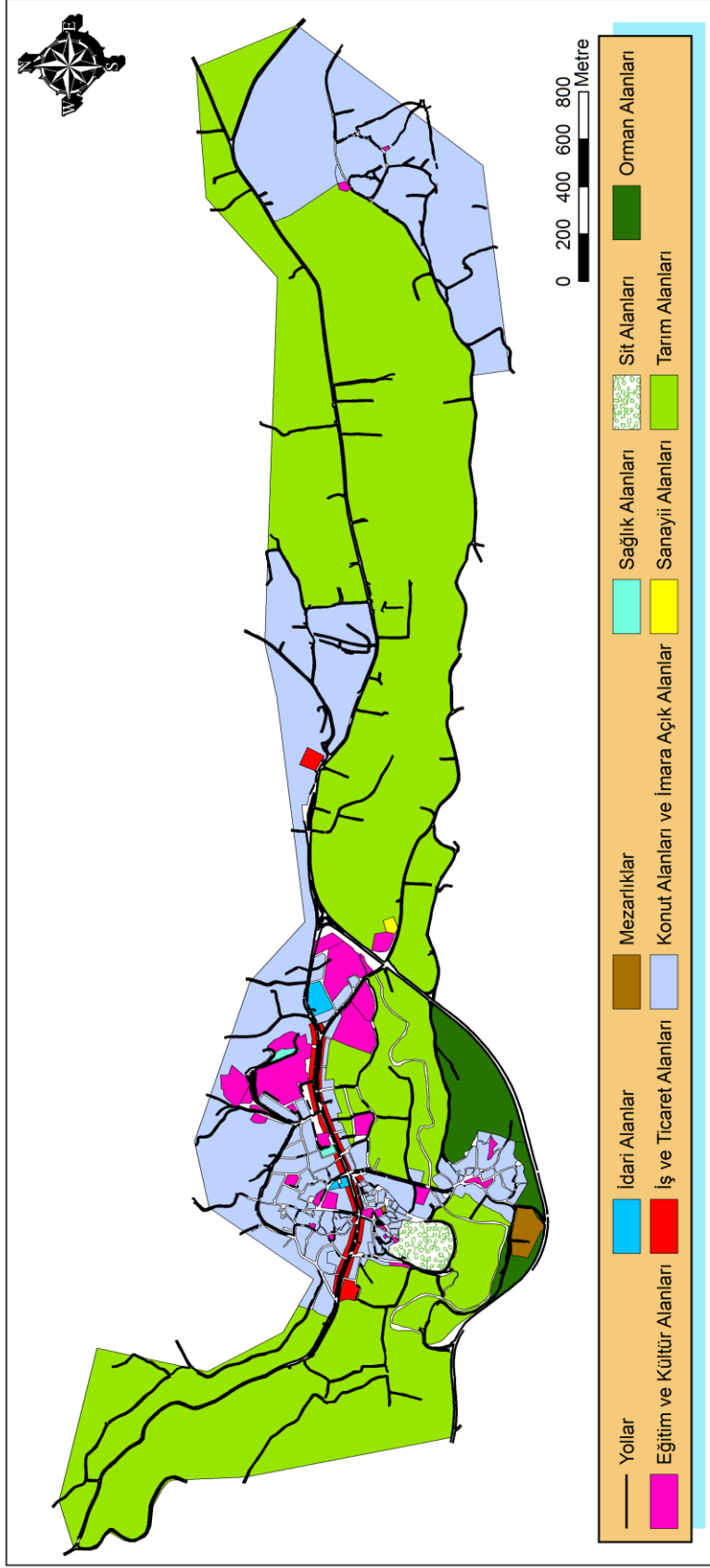
Foto 7. Hisartepe'den Ulucami ve Hacımurat mahallelerinin görünüşü

Foto 8. Hisartepe yolundaki sık dokulu sokak

Şekil 16. Taraklı ilçe merkezinde arazi kullanımı

Kaynak : Taraklı Belediyesi

3.3.2. İdari Fonksiyon Alanları

İlçede Kaymakamlık, Adliye Teşkilatı, Mal Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Tarım Müdürlüğü, Yazı İşleri Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü gibi resmi kurumlar genellikle 5 katlı Hükümet Konağı içinde yer almaktadır.

Kaymakamlık binası, belediye binası, PTT binası, Jandarma karakolu Ankara Caddesi üzerinde, Aile Hekimliği, Halk Eğitim Merkezi, Orman İşletme şefliği ise Hacımurat Mahallesi'nde yer almaktadır. İdari fonksiyon alanları genellikle Ankara Caddesi üzerindedir. Cadde Hacımurat ve Ulucami mahallelerini ayırdığı için idari fonksiyon alanları bu iki mahallede görülür.

3.3.3. Sosyo-Kültürel Alanlar

İlçede sosyal ve kültürel yapı ve alan olarak ele alınabilecek yerler çay bahçesi, internet kafe, bilardo salonu, kahvehane ve pastanedir. Çok fazla sosyal alana sahip olmayan ilçede İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü'nün verdiği kültürel kurslar bulunmaktadır. Çay bahçesi Ulucami Mahallesi'nde, Yunus Paşa Cami'nin önünde yer almaktadır. Kahvehane ve internet kafeler gene Hacımurat ve Ulucami mahallerinde yayılmış durumdadır.

Camilerin dağılışına bakıldığında Hacımurat ve Konak Camii Hacımurat mahallesinde, Hisar Camii, Yunus Paşa Camii, Aşağı Camii Ulucami mahallesinde yer alır. Yusufbey ve Yenidoğan mahallesinde de bu mahallelerin adlarını taşıyan birer camii bulunmaktadır.

Eğitim alanlarının dağılışına bakıldığında Yusufbey Mahallesi'nde okul bulunmazken, diğer mahallelerdeki okulların dağılışı şu şekildedir: Taraklı Yatılı Bölge Okulu ve Taraklı Lisesi Hacımurat Mahallesi'nde, Atatürk İlköğretim Okulu ve Zübeyde Hanım Ana Okulu, Ulucami Mahallesi'nde yer alır. Ayrıca Yenidoğan Mahallesi'nde Yenidoğan İlköğretim Okulu ve Yenidoğan Anasınıfı bulunur.

3.3.4. Ticaret ve Sanayi Alanları

Ticaret ve iş yerleri genellikle Hacımurat ve Ulucami mahallerini ikiye ayıran Ankara Caddesi üzerinde ve bu caddenin yakın çevresinde toplanmıştır (Şekil 16.). İki veya üç katlı binaların alt katları iş yeri olarak kullanılmaktadır. Caddenin hemen arkasındaki sokakta yer alan tarihi Orhangazi Çarşısı (Foto 9.) ve Yunus Paşa Çarşısı'nda (Foto 10.) bir çok işyeri bulunmaktadır.

Taraklı Belediyesi'nin Tarihi Kentler Birliği ve Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Vakfı (ÇEKÜL) desteği ile yürüttüğü Orhangazi ve Yunuspaşa Çarşısı, Sokak Sağlıklaştırması projesi kapsamında çarşıda alt yapı yenileme çalışmaları başlatılmıştır. Eskiden mutafçıların (keçi kılından dokuma yapan kişi), semercilerin, ayakkabı tamircilerinin bulunduğu bu çarşılarda 70 dükkânın çatı yenileme ve dış cephe restorasyonları yapılmıştır (www.taraklihaber.com).

Foto 9. Tarihi Orhangazi Çarşısı'ndan bir görünüm

İlçe merkezinde genellikle küçük ölçekli ticaret işleriyle uğraşılmaktadır. Esnafların çoğu bakkal, lokantacı, oto tamircisi, kahvehane sahiplerinden oluşmaktadır (Tablo 16.). İnsanların günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği bu iş yerleri ve ticarethaneler küçük olduğundan daha kapsamlı alışverişleri için insanlar Geyve'ye ya da Sakarya'ya gitmektedir.

Tablo 16. İlçe merkezindeki işyerlerinin türlerine göre sayıları

İşyerleri	Adet	İşyerleri	Adet
Bakkal	19	Saat Tamiri	1
Ekmek Fırını	2	Ayakkabı Tamiri	1
Tekel Bayii	3	TV Tamircisi	1
Büfe	4	Mobilyacı	3
Manav	2	Marangoz	1
Kasap	3	Sandık İmalatı	2
Pastane	1	Kuruyemiş İmalatı	1
Kahvehane	16	Poşet İmalatı	1
Çay ocağı	3	Un Fabrikası	1
Çay Bahçesi	1	Ayakkabı Satıcısı	4
Lokanta	6	Ev Aletleri Satış	2
İçkili lokanta	2	Tuz Satış	2
Pide Salonu	1	Mandıra	2
Tavuk kesimi	1	Zirai İlaç Satışı	4
Tavuk besihanesi	9	Konfeksiyon	5
Oto Tam.Bak. Ve Yedek Parça	12	Tuhafiyeci	6
Oto Lastik Tamiri	2	Sarraf	1
Akücü	1	Manifatura	3
Nalbur	3	Zahireci	3
İnşaat Malzemeleri	4	Semerci	1
İnternet Cafe	2	Demirci	3
Bilardo Salonu	2	Sürücü Kursu	1
Serbest Muhasebe	1	Toptancı	3
Kırtasiye	1	Akaryakıt istasyonu	4
Terzi	4	Depo	12
Berber	7	Fotoğrafçı	2

Kaynak: Taraklı Belediyesi

Ayrıca turizmi geliştirilmeye çalışılan Taraklı'da bir çok hediyelik eşya satan dükkan bulunmaktadır. Bu dükkanlarda tahta kaşık, tarak ve ahşaptan yapılmış bir çok ürünün yanında burada bulunan kadınların dokudukları kumaşlar, yaptıkları reçeller ve takılar satılmakta, ev hanımlarına da gelir sağlamaktadır.

Ekonomik yönden tam olarak kalkınmasını sağlayamayan ilçede sanayi kuruluşu olarak 2 tane süt mandırası, 1 tane un fabrikası ve 1 konfeksiyon atölyesi bulunmaktadır. Ballı Süt 15 kişiye iş imkanı sağlarken, Derya Süt Mandırası 17 kişiye iş imkanı sağlamaktadır.

Foto 10. Yunus Paşa Çarşısı'ndan bir görünüm

BÖLÜM 4: TARAKLI İLÇESİ'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

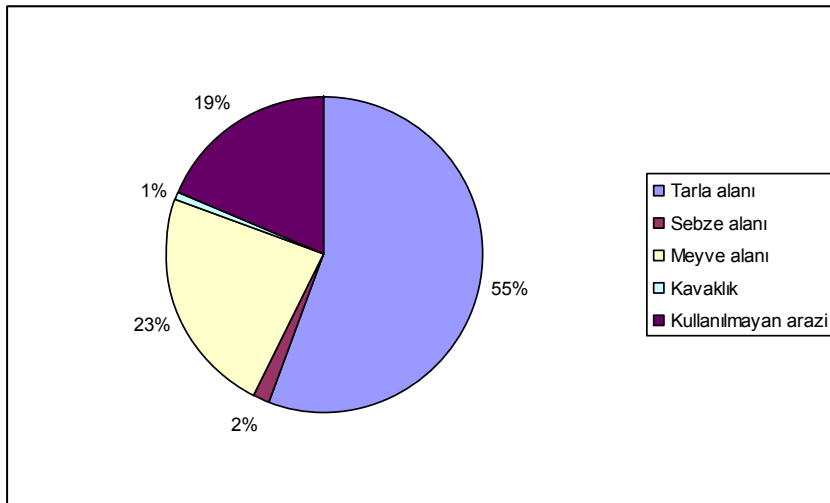
4.1. Tarım

4.1.1. Tarım Alanlarının Dağılışı

Taraklı ilçesinin toplam alanının % 27'si (9.070 ha) tarım alanıdır. Tarım arazisinin % 55.61'i tarla alanı, % 1.65'isebze alanı, % 23.15'i meyve alanı, % 0.93'ü kavaklık % 18.64'ü tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazilerdir (Şekil 17.).

İlçede sebze alanları çok azdır ve sebzeçilik genellikle Göynük Çayı vadisindeki arazilerde sulama imkanları olduğu için yapılmaktadır. Hacıyakup, Mahdumlar, Yeniköy ve ilçe merkezi sebze tarımı yapan başlıca yerlerdir. Sebze olarak fasulye, biber, domates, patlıcan ve enginar ekilmektedir. Tarla tarımında ise en çok buğday ve hayvan yemi üretilmektedir. Ayrıca ayçiçeği, şeker pancarı, nohut, patates üretilir, ancak çok fazla değildir. Sulama sorunu, eğimli arazi, toprak veriminin az olması gibi tarımı kısıtlayıcı faktörler yaşandığından ilçede tarım ürünü çeşitliliği azalmakta, buna ek olarak hayvancılık önemli bir geçim kaynağı olmaktadır. Bu doğrultuda ilçenin bütün köylerinde buğday ve hayvan yemi üretimi ön plana çıkmaktadır. Meyve olarak elma, armut, ayva, kiraz ve vişne bahçeleri bulunur. Sert kabuklu meyvelerden ceviz, fındık ve badem üretilirken, son yıllarda çilek üretimi önem kazanmıştır.

Şekil 17. Tarım arazisinin kullanım amacına göre dağılımı

Kaynak: Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü

Tablo 17. Tarım ürünlerinin toplam ekili alana oranı (2010)

Tahıl	Yem Bitkileri	Meyve	Sebze	Tarla Bitkileri	Nadas	Kavaklık
% 57.31	% 17.43	% 14.87	% 1.67	% 5.19	% 2.36	% 1.17

Kaynak: Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü

İlçedeki toplam ekili alanların tarım ürünlerinin gruplarına göre dağılışına bakıldığında en fazla ekili alana sahip ürün grupları tahıl ve yem bitkileridir (Tablo 17.). Daha sonra meyvecilik ve tarla bitkileri gelir.

İlçede ortalama 1250-1300 civarında çiftçi ailesinin büyük çoğunluğu 1-70 dekar arasında araziye sahiptir (Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü). Doğal orman alanlarına sahip bölgede, orman alanının açılmasıyla oluşturulmuş birçok tarım arazisi görülmektedir.

4.1.2. Tahıl ve Yem Bitkileri Üretimi

Taraklı'da en fazla ekilen tarım ürünü buğdaydır. Şöyle ki 2010 yılında ürünün toplam ekili alana oranı % 43.89'dur. Ekilen buğday öncelikle buradaki halkın ihtiyacı doğrultusunda ekmek yapmak için kullanılmaktadır. Tahıl olarak buğdayın yanı sıra arpa, yulaf, mısır, çavdar ve burçak ekilmekte ancak bunlar hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Tablo 18'den de anlaşıldığı gibi toplam üretimin % 57.31'i tahıl ürünlerine aittir.

Tablo 18. Tahılların toplam ekili alana oranı (2010)

Oran	Buğday	Arpa	Yulaf	Çavdar	Mısır(Dane)	Burçak	Toplam
%	43.89	7.68	5.55	0.09	0.07	0.03	57.31

Kaynak: Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü

Tahıl üretiminin 19 yıllık gelişimine bakıldığında ekilen buğday alanı günümüze kadar azalma göstermiş, ancak buğday verimi ekilen tarla alanından çok yağış şartlarına bağlı olduğu için aynı dekara ekilen buğdayın verimi yıldan yıla büyük farklılıklar göstermektedir. Buğday 1991 yılında 45.930 dekar alana ekilirken 2009 yılında 26.562 dekar alana ekilmiştir (Tablo 19.). Ekilen alanın gittikçe azalması, göçler nedeniyle arazilerin boş kalması ve nadasa bırakılmasından dolayıdır. Birçok köyde gerek iş, gerekse okumak için ailelerin genç nüfusu göç etmiş, köylerde ise yaşlı nüfus kalmıştır. Çalışacak iş gücünün az olması ve ihtiyacın azalması bu durumda etkilidir. Ayrıca üretim için yapılan tohum, mazot, gübre vb. harcamalar, hasat zamanı elde edilen ürünle

çiftçinin yaptığı harcamayı karşılayamamaktadır. Kazanç sağlanmadığı için de üretim azalmaktadır.

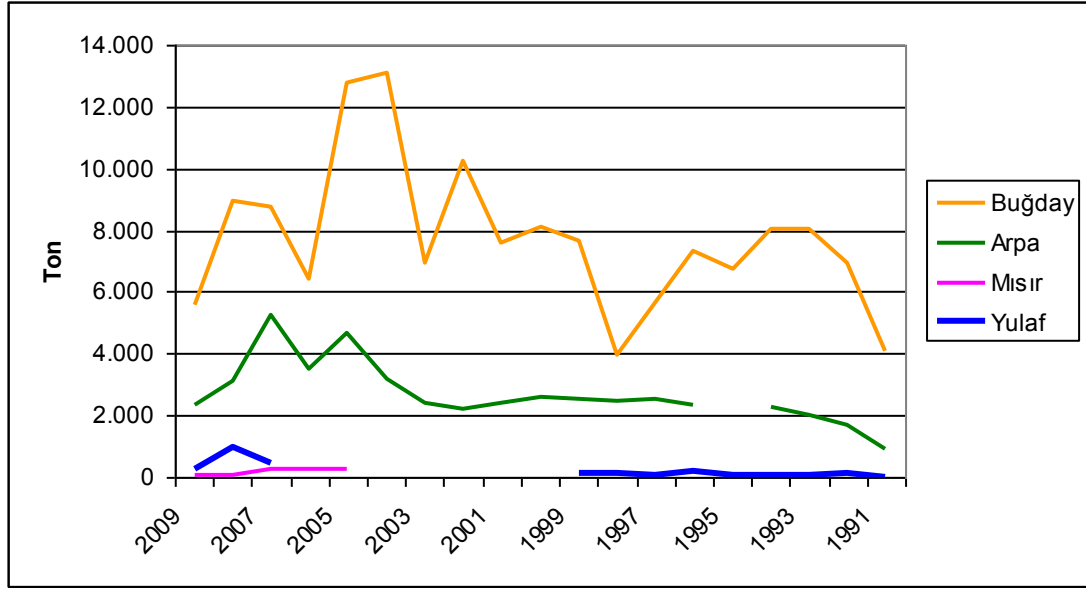
Tablo 19. Bazı tahıl ürünlerinin yıllara göre ekim alanı ve üretimi

Yıllar	Yulaf		Mısır		Buğday		Arpa	
	Dekar	Ton	Dekar	Ton	Dekar	Ton	Dekar	Ton
2009	1.650	248	91	49	26.562	5.571	10.180	2341
2008	5000	1000	110	72	32.160	8.950	10.784	3080
2007	1700	425	426	279	31.000	8.756	15.000	5250
2006	-	-	647	285	32.489	6.429	15.000	3519
2005	-	-	670	235	43.710	12.763	12.830	4672
2004	-	-	-	-	43.640	13.070	10.562	3190
2003	-	-	170	-	42.350	6.937	12.130	2394
2002	-	-	210	-	44.800	10.233	12.730	2202
2001	1070	102	20	-	44.620	7.577	12.540	2400
2000	-	-	30	-	44.790	8.086	13.000	2576
1999	1.100	110	20	-	45.240	7.649	12.530	2515
1998	1.210	118	-	-	46.680	3.982	12.690	2491
1997	910	83	-	-	45.750	5.635	11.910	2553
1996	1.000	180	-	-	45.770	7.332	12.390	2314
1995	500	68	-	-	46.760	6.746	-	-
1994	500	75	-	-	47.600	8.069	11.430	2298
1993	480	92	-	-	46.380	8.007	11.250	2007
1992	300	120	120	-	45.820	6.951	11.200	1680
1991	350	21	-	-	45.930	4.084	11.740	893

Kaynak: TÜİK

Arpa üretiminde ekilen alan değişse de genel olarak 10.000 dekarın üzerinde ekim alanına sahiptir. Buğday kadar olmasa da arpa üretimi de dalgalanmalı bir seyir göstermiştir. Yulaf ve mısır ekimleri yıllar içinde süreklilik göstermemiştir ve ekim alanları çok azdır. Mısır dane olarak çok az ekilmekte, genel olarak hayvan yemi yapmak amacıyla silajlık olarak kullanılmaktadır.

Şekil 18. Yıllara göre bazı tahıl ürünlerinin üretimi

Kaynak: TÜİK (Bazı yılların verileri bulunmamaktadır.)

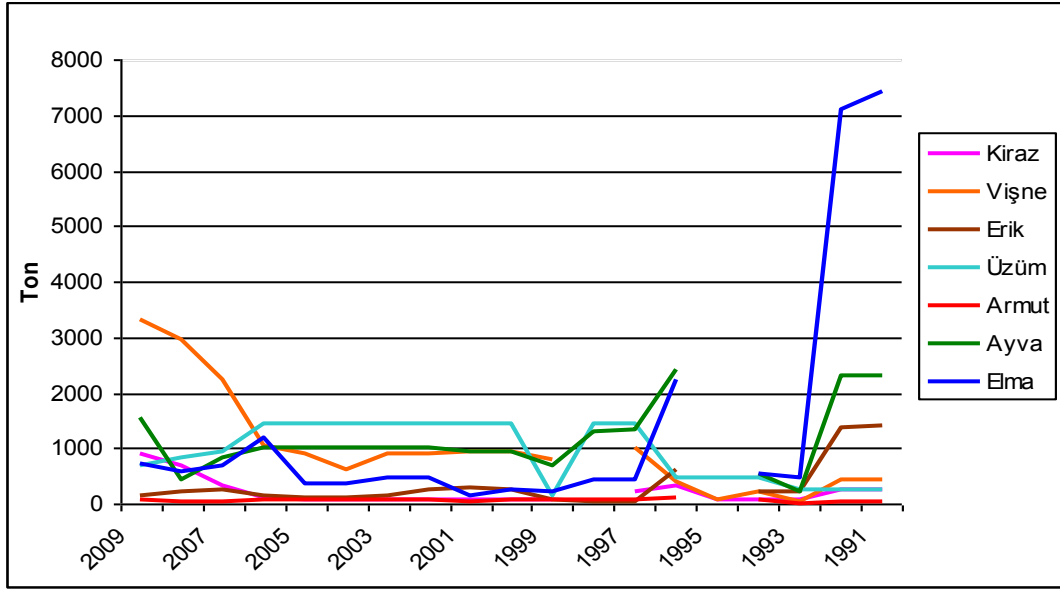
En fazla buğday ekimi yapan köyler Hacıyakup, Akçapınar, Duman, İçdedeler, Mahdumlar, Aksu ve Harkköy'dür. Arpa ekiminde de yine aynı köyler ön sırada gelmekte, buna ek olarak Çayköy de bulunmaktadır. Hayvan yemi üretiminde genel olarak fiğ, yonca, korunga, mısır (silaj), mısır (hasıl), tritikale ve hayvan pancarı üretilmektedir. 2010 yılı verilerine göre fiğ ve yonca ekim alanı toplam ekili alanın % 15.13'ünü kaplamakta, bütün hayvan yemlerinin toplam ekim alanı ise % 17.43'tür ve buğdaydan sonra en çok ekilen ürün hayvan yemidir.

4.1.3. Meyve Üretimi

Tahıl ve hayvan yemi üretiminden sonra en çok üretilen tarım ürünü meyvedir. İlçede genel olarak elma, armut, ayva, vişne, kiraz ve üzüm üretimi yapılmakta meyve bahçeleri sade veya karışık halde bulunmaktadır (Şekil 19.). 2010 yılı verilerine göre meyve dikili alan, toplam ekili alanın % 11.17'sini kaplar. Daha önceleri elma ve ayva en fazla yetiştirilen ürünken, günümüzde en fazla yetiştirilen ürün vişnedir. Vişne ve kiraz üretiminde ilçenin güneyinde bulunan Hacıaliler, Duman, Pirlar, Akçapınar ve Çamtepe köyleri önde gelir. 1993 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nca vişne yetiştiriciliği projesi hazırlanmış ve ilk olarak Çamtepe Köyü'nde uygulama yapılmıştır. Bu nedenle daha sonra güneyde bulunan diğer köylerde de yayılmış ve bu köylerin ekonomilerinde önemli yer tutmuştur. İlçede vişnenin en çok dikili olduğu alan

Duman ve Çamtepe köyleridir. Hacıyakup Köyü de vişne ve kiraz üretiminde ilçede önemli yere sahiptir. En çok kiraz dikili alan Hacıyakup Köyü'ndedir, daha sonra Çamtepe, Akçapınar ve ilçenin güneyinde bulunan diğer köylerdir.

Şekil 19. Yıllara göre bazı meyvelerin üretimi (ton)

Kaynak: TÜİK (Bazı yılların verileri bulunmamaktadır.)

Tablo 20. Taraklı İlçesi'nde yıllara göre meyve ağacı sayısı

	Kiraz	Vişne	Erik	Üzüm	Armut	Ayva	Elma
2009	30.320	83.010	4.860	1.601	700	15.477	9.680
2008	15.925	65.400	4.320	1.547	2.455	18.000	9.880
2007	16.350	50.000	5.400	1.697	2.480	33.200	10.200
2006	16.565	55.700	5.320	1.980	2.480	33.200	10.200
2005	5.365	40.000	5.400	1.980	1.520	33.200	10.200
2004	5.513	40.000	5.400	1.980	1.520	33.200	10.200
2003	5.215	40.000	5.400	1.980	1.520	33.200	10.200
2002	4.965	30.000	5.400	1.980	1.520	33.200	10.200
2001	4.965	38.000	5.400	1.980	1.498	33.200	10.200
2000	4.965	38.840	5.980	1.980	1.498	33.200	10.200
1999	5.011	34.000	1.120	3.590	1.498	25.000	8.400
1998	5.011	34.000	1.720	1.980	1.468	32.000	8.620
1997	5.011	26.032	1.013	1.980	1.468	33.660	8.656
1996	8.000	18.000	15.000	300	2.650	51.000	46.000
1995	8.000	18.000	15.000	300	4.400	51.000	46.000
1994	6.500	13.000	20.300	300	2.650	61.000	58.000
1993	6.000	6.300	22.000	300	2.450	92.157	65.000
1992	5.100	6.300	21.633	300	2.500	93.604	65.000
1991	5.100	6.300	22.000	300	2.500	93.000	65.000

Kaynak: TÜİK

Yıllar içinde meyvelerin üretim miktarları dalgalanmalı bir seyir göstermiştir. Bunda en büyük etken iklim şartları olduğu kadar meyve ağacı sayısındaki artış ve azalışlardır. Meyve ağacı sayısında en fazla düşüş ayva ve elmada olmuş, ayrıca armut ve erik sayısı da azalmıştır (Tablo 20.). Ayva ve elma ağacının azalmasında en büyük etken bu meyvelerden kazanç sağlanamamasıdır. Zaman içinde sökülen bu ağaçların yerine ekonomik olarak daha fazla kar sağlayan enginar ve çilek, ilçede son yıllarda önem kazanmıştır. Ayrıca sayısı sürekli artış gösteren vişne ve kiraz bu bahçelerin yerini almıştır.

4.1.4. Sebze ve Tarla Ürünleri Üretimi

İlçede sebze olarak fasulye, biber, domates, patlıcan yetiştirilir. Ancak üretimi çok azdır. Sebze ekili alanın toplam ekili alana oranı % 1.67'dir. Sebzeler sulama imkanı olan köylerde küçük parseller halinde karışık sebzelikler ya da sade halde ekilmektedir. İlçede son yıllarda daha karlı olduğu için enginar üretimi önem kazanmıştır, yetiştirilen enginarlar tanesi 40 kuruştan genellikle İstanbul'a pazarlanmaktadır. Enginar üretiminde Yeniköy ilk sırada yer alır, daha sonra ilçe merkezi, Mahdumlar, Hacıyakup gelir. Bu yerler diğer sebzelerin üretiminde de önemli yer tutar.

Tarla ürünü olarak ayçiçeği, nohut, şekerpancarı, patates ve kuru fasulye yetiştirilir. Tarla ürünleri toplam ekili alanın % 5.19'unu kaplamaktadır. Ayçiçeği, yağlık ve çerezlik olarak üretilmektedir. Ayçiçeği yetiştiren başlıca köyler; Akçapınar, Hacıyakup, Duman, Avdan ve Sabırlar'dır. Şekerpancarı; Yeniköy ve Mahdumlarda, patates; Akçapınar, Mahdumlar, Yeniköy ve Alballar'da yetiştirilmektedir.

4.2 Hayvancılık

4.2.1 Büyükbaş Hayvancılık

Ekonominin hayvancılığa dayanması sonucu yetiştirilen tarım ürünleri de buna göre şekillenmiştir. Büyükbaş hayvancılıkta yerli ve melez türleri yetiştirilirken, melez türlerin sayısı daha fazladır (Tablo 21.).

Hayvan sayısının yıllar içindeki gelişimine bakıldığında 1991 yılında yerli hayvanların sayısı melezlerin iki katyken, günümüzde bu durum değişmiştir. Yerli hayvanların sayısı yıllar içinde dalgalanmalı bir seyir göstererek azalmış, melez hayvan sayısı ise

sürekli artmıştır. Önceki yıllarda hayvanların etinden ve sütünden yararlanılırken, son yıllarda sadece sütünden yararlanılmaktadır. Tablo 21.'den de anlaşılacağı gibi sağılan hayvan sayısı yerli hayvanlarda çok azdır.

Tablo 21. Taraklı ilçesinde yıllara göre büyükbaş hayvan sayısı

Yıllar	Yerli Toplam	Sağılan Baş	Süt (Ton)	Melez Toplam	Sağılan Baş	Süt (Ton)
2009	300	84	107.772	4.174	1.799	4.886.884
2008	1.272	420	538.860	4.702	1.704	4.626.760
2007	727	256	328.705	4.119	1.453	3.946.891
2006	743	262	336.249	4.652	1.641	4.455.652
2005	676	239	306.072	4.223	1.489	4.044.993
2004	676	239	306.072	4.223	1.489	4.044.993
2003	-	-	-	-	-	-
2002	615	325	352.062	3.885	2.055	4.553.082
2001	990	189	166.509	4.810	1.386	3.239.082
2000	920	176	155.408	4.475	1.932	4.515.084
1999	1.300	420	370.020	4.331	1.932	4.515.084
1998	1.010	420	370.020	4.330	1.932	4.515.084
1997	1.200	504	444.024	3.930	1.764	4.122.468
1996	1.200	504	444.024	3.930	1.764	4.122.468
1995	1.248	533	469.925	3.918	1.766	4.126.394
1994	2.400	1.260	1.110.060	2.000	924	2.159.388
1993	4.201	1.933	1.702.832	303	173	404.394
1992	2.232	1.100	969.452	2.570	1.386	3.259.082
1991	3.310	1.466	1.291.370	1.560	861	2.012.157

Kaynak: TÜİK

Melez hayvanların sayısının giderek artması ve süt üretimine önem verilmesinin nedeni 2001 yılında merkezi Duman Köyü'nde bulunan ve çevresindeki Akçapınar, Hacıaliler, Pirlar ve Çamtepe köylerinin de ortak olduğu Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kurulmuş olmasıdır. Bu kooperatif aracılığıyla 2001 yılında Tarım Bakanlığında 500 adet süt ineği kredisi alınarak üyelere dağıtılmıştır. Kooperatife üye olan bu köyler tarımsal ve hayvansal ürünlerini bu kooperatif aracılığıyla değerlendirmektedir (Taraklı Kaymakamlığı, 2003).

2011 yılı verilerine göre ilçede toplam büyükbaş sayısı 5.750'dir. Büyükbaş hayvanların köylere göre dağılımına bakıldığında, en fazla Hacıyakup Köyü'nde, daha sonra merkez, Kemaller ve Dışdedeler'de olduğunu görürüz (Tablo 22.).

Tablo 22. Köylere göre büyükbaş hayvan sayısı (2011)

Hacıyakup	Merkez	Kemaller	Dışdedeler	Mahdumlar	İçdedeler	Hark	Akçapınar	Duman	Esenyurt	Aksu	Alballar	Çamtepe	Avdan	Uğurlu	Sabırlar	Poydular	Tuzla	Pirler	Yeniköy	Doğancıl	Çayköy	Hacıaliler	Toplam
860	436	432	407	376	343	319	311	298	280	238	218	180	178	175	153	106	99	87	85	66	59	44	5.750

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü

Kooperatifi kuran köyler arasında en fazla hayvana sahip köy Akçapınar'dır. Daha sonra Duman ve Çamtepe gelir. Diğer üye Pirler ve Hacıaliler köylerinde ise çok azdır, hatta ilçede en az hayvana sahip köy Hacıaliler'dir. Yetiştirilen hayvan miktarında ilçe merkezi önemli yer tutar ve Hacıyakup Köyü'nden sonra ikinci sırada gelir. En fazla büyükbaş yetiştiren mahalle 267 baş ile Hacımurat'tır. Daha sonra Yenidoğan, Yusufbey ve Ulucami'dir (Tablo 22.).

4.2.2. Küçükbaş ve Kanatlı Hayvancılık

İlçede hayvansal üretimin başında broiler (etlik piliç) yetiştiriciliği gelmektedir. İlçenin 1.430.000 adet/devre broiler kapasitesi mevcuttur. İlçede son zamanlarda önem kazanması ve gelişme göstermesi, İstanbul, İzmit, Sakarya gibi büyük tüketim merkezlerine ve entegre kesimhanelere yakın oluşundandır. İlçede toplam 69 tane tavuk çiftliği bulunur. En fazla tavuk çiftliğine sahip köy Dışdedeler'dir (Tablo 23.). Daha sonra Mahdumlar, Avdan ve ilçe merkezi gelir. Merkezde toplam 9 tane çiftlik bulunmaktadır.

Tablo 23. İlçedeki tavuk çiftliklerinin dağılışı

Dışdedeler	22	Kemaller	1
Mahdumlar	17	Hark	1
Avdan	7	Hacımurat M.	4
Yeniköy	4	Yenidoğan M.	2
Aksu	3	Yusufbey M.	2
Esenyurt	3	Ulucami M.	1
İçdedeler	2	Toplam	69

Kaynak: Taraklı Belediyesi

Küçükbaş hayvancılıkta diğer ekonomik faaliyet koyun ve keçi yetiştiriciliğidir. Ancak yıllar içinde azalma göstermiştir. Özellikle koyun yetiştiriciliğinde ciddi bir azalma

olmuştur. Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü 2011 verilerine göre ilçede 1.330 adet koyun, 459 adet de keçi bulunmaktadır. En fazla koyun yetiştiren köyler Mahdumlar, Avdan ve Aksu'dur. Keçi yetiştiriciliğinin yarından fazlasını Avdan Köyü yapmaktadır. Diğer köyler ise Hark ve Tuzla'dır.

İpek böceği yetiştiriciliği ilçede eskiden önemli bir gelir kaynağıydı. Hatta yaşam tarzını etkileyerek ilçede bazı evlerde ipek böceği yetiştirecek alanlar bile inşa edilmiştir. Üretilen ipek kozası ilçedeki köylerde dokunmakta ve ticareti yapılmaktaydı. Eskiden önemli bir gelir kaynağı iken, şu anda unutulmaya yüz tutmuştur.

4.3. Turizm

İlçedeki Osmanlı mimarisine sahip evlerin günümüze kadar hala ayakta kalması ve yeşil bir doğa içinde yer alması, tarihle doğayı bir araya getirmiş ve ilçe turizm yönünden çekici bir hale gelmiştir. İlçe, bu potansiyelinin farkında olduğundan, çalışmalarını bu yönde yoğunlaştırmıştır.

Türkiye'de ilk kez Seferihisar'a verilen citta slow ünvanı için Taraklı çalışmalarının sonucunu elde etmiştir. İtalyanca Citta (Şehir) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow, Sakin Şehir anlamında kullanılmaktadır. Cittaslow Ağı, küreselleşmenin, şehirlerin dokusunu, sakinlerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için Slow Food hareketinden ortaya çıkmış bir kentler birliğidir. Küreselleşmenin yarattığı homojen mekanlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve kentlerin katıldığı bir birliktir. Şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarını düşünmeleri ve bu özelliklerini korumak için strateji geliştirmeleridir. Şehrin dokusunun, renginin, müziğinin ve hikayesinin uyum içinde, şehir sakinlerinin ve ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanmasıdır (www.cittaslowseferihisar.org).

Taraklı da artık Cittaslow birliğine üye kasabalar arasındadır. Böyle bir ünvana sahip olması, adını dünya çapında duyurmasını sağlayacak ve buraya gelen turist sayısını artıracaktır. Tarım ve hayvancılıktan yeteri kadar ekonomik gelir sağlayamayan ilçe bunu turizm gelirleri ile tamamlayacaktır. Ancak maddi yetersizliklerden ötürü birçok tarihi yapının restore edilememesi, ilçenin önemli bir sorundur. Şu anda restorasyonu

süren tarihi han eskiden Bağdat yolu üzerindeki Taraklı'ya gelen kervanların konakladığı bir yerd. Restorasyonuna başlanacak diğer önemli bir yapı ise Fenerli Ev'dir (Foto 11.). Çatısı diğer evlerin çatısından farklı olan bu ev diğer yapılar içinde hemen göze çarpmaktadır. 150 yıllık bir tarihe sahip ev, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası tarafından satın alınmıştır. Projesi tamamlandıktan sonra restore edilecek olan ev, ilçeye yeniden kazandırılacaktır.

İlçede evler ve sokak dokusunun yanı sıra gezilip görülecek bir çok tarihi mekan bulunmaktadır. Osmanlı Sadrazamlarından Yunus Paşa tarafından Mimar Sinan' yaptırılan tarihi Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii (Foto 12.) ve caminin hemen arkasında bulunan tarihi hamam, Yusufbey Mahallesi'nde bulunan 5 asırlık çınar ağacı ve Hisar Tepe bunlar arasındadır. Taraklı'da bu yerlerin bir arada bulunması ilçeye turizm açısından bir zenginlik kazandırmaktadır.

Taraklı, kültürel turizmin yanı sıra doğa ve sağlık turizmi açısından geliştirilebilir özelliklere sahip bir yerdir. Birçok turizm etkinliğini bünyesinde barındırması, burası için önemli bir avantajdır. Gezilip görülecek yemyeşil bir doğaya sahiptir. Karagöl Yaylası, birçok pınar ve çeşmeleri bulunmaktadır. Ayrıca Hacıyakup Köyü sınırında kil hamamı kaplıcası bulunmaktadır. Burası 70 kişilik yatak kapasitesine sahip küçük bir işletmedir. Bu işletmenin yanı sıra Taraklı Ulucami Mahallesi'nde 1062 daireden oluşan devre mülkler ve Taraklı Termal Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi Taraklı Termal Turizm A.Ş tarafından 3 yıl içerisinde hayata geçirilecektir. İlçenin tarihi dokusu göz önüne alınarak yapılacak olan bu işletme, hem kültür hem de sağlık turizmini bir arada sunacak ve ilçeye canlılık kazandıracaktır.

Foto 11. Fenerli Ev

Foto 12. Tarihi Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii

SONUÇ VE ÖNERİLER

Taraklı tarihi çok eskilere dayanan bir yerleşme olmasına rağmen Sakarya ilinin en az nüfuslu ilçesidir. 2010 yılı nüfusu 7.337 kişidir. 2.983 kişi ilçe merkezinde yaşarken, 4.354 kişi köylerde yaşamaktadır. İlçe nüfusu 1935-2010 yılları arasındaki bazı dönemlerde artış göstererek dalgalanmalı bir seyir izlese de nüfus genel olarak azalmıştır.

Engebeli bir arazi yapısına sahip olan ilçe topraklarının büyük bir bölümünü, tarım yapmaya pek elverişli olmayan orman ve mera oluşumuna uygun VII. sınıf araziler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra tarımda sulama sorunu ve engebeden dolayı tarım arazilerin küçük parselli olması toprağın işlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ilçenin tarım ürünleri genel olarak tahıllar ve hayvanların tüketimi doğrultusunda tarımsal isteği fazla olmayan ürünlerdir. Tarım yapımına uygun II. sınıf arazilerin Göynük Çayı vadisinde dar bir alanda görülüyor olması sadece burada bulunan Mahdumlar, Yeniköy, Hacıyakuppaşalar ve Taraklı kasabasında yapılan tarımsal üretime avantaj sağlamaktadır. Bu yerleşmelerde sebze ve meyve yetiştiriciliği ön plandadır. İlçenin kuzeyinde ve güneyinde yer alan köylerde göçler yaşanmıştır. Çalışmak amacıyla 15-64 yaş arasındaki aktif nüfusun göç etmesi sonucu ilçede 65+ yaş grubunda zaman içerisinde artış yaşanmıştır. Tarımı kısıtlayıcı etkenler nedeniyle kazanç sağlayamayan köylerde ayrıca çalışacak nüfusun göç etmesi sonucu bir çok tarım arazisi boş kalmıştır.

Taraklı, eski dönemdeki ekonomik zenginliğini sivil mimariye yansıtmıştır. Osmanlı sivil mimarisinin en güzel örneklerini Taraklı ilçe merkezinde görmek mümkündür. Ekonomisi daha önceleri iyi durumdayken Ankara-İstanbul otoyolunun yıllar içinde önemini kaybetmesi sonucu ilçenin ticareti de sönükleşmiştir. Şu anda ilçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İstanbul, İzmit ve Ankara gibi büyük şehir merkezlerine yakın olması ayrıca halkı ilçede tutacak yeterli ekonomik faaliyet kollarına sahip olmaması sonucu göç devam etmektedir.

İlçe, yeni bir ekonomik faaliyet olarak tarihi dokusunu kullanarak turizm imkanlarını geliştirmeye çalışmaktadır. Nüfusu sürekli azalan ilçenin ekonomik yönden kalkınmasını sağlamak gerekmektedir. Bunun için:

İlçeye ulaşmak için kullanılan İstanbul-Ankara otoyolu yenilenmektedir, ancak otoyolun bitmeyen kısımları bulunmaktadır. Bu yolun bir an önce tamamlanması gerekmektedir.

İlçenin güneyindeki köylerde vişne yetiştiriciliği özendirilmiş ve desteklenmiştir. Bunun sonucunda tarımsal üretim çeşitlenmiştir. Vişne ve kiraz yetiştiriciliğine uygun olan diğer köyler tespit edilip buralara da destek sağlanarak köylerin ekonomik yönden gelişimine katkı sağlanabilir. Ayrıca ürünleri işleyecek gerek meyve suyu, gerek reçel üreten bir sanayi tesisi kurulabilir.

İlçede sulama imkanları kısıtlı olduğu için tarım ürünü çeşidi azalmakta, ayrıca süt fiyatı artmazken yem fiyatların atması sonucu üretici kar edememektedir. Köylerde yaşayan insanların geçiminde hayvancılık önemli bir yer tuttuğu için de köylülerin en çok şikayet ettiği konulardan birisi de budur. Bunun için sanayi yemi kullanımı azaltılarak kaba yem ve silaja yönelmeli, bunların verimini artırmak içinde sulama sorunu çözülmelidir. Göynük Çayı ve Aksu Deresi üzerine yapılacak gölet veya kanallarla bu problem giderilebilir.

İlçenin büyük şehirlere yakın olması bir avantaja dönüştürülmelidir. Tüketim merkezlerine yakın olması nedeniyle pazarlama sorunu yaşamayacak ilçede büyük ölçekli büyükbaş işletmeleri kurulmalı ve bunlar için halka kredi imkanı sağlanmalıdır. Ayrıca önemli bir gelir sağlayan tavukçuluk desteklenmelidir.

Tarım ve hayvancılığın yanı sıra Safranbolu'daki gibi evlere sahip Taraklı'da turizm geliştirilmeye çalışılmaktadır. Artık uluslar arası citta slow (sakin şehir) birliğine üye olan ilçede eski evlerin restorasyonu da devam etmektedir. Bu işlemlerin bir an önce bitirilmesi için Taraklı'ya gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir.

İlçe bu evlerin yanı sıra birçok kırsal turizm imkanına sahiptir. Yaylacılık, eskiden beri süregelen tahta kaşık, tarak yapımı ve yemyeşil doğası turizmi çekici kılan başlıca unsurlardır. Tarihi ve kültürel yapısını bir arada kullanarak turizmi canlandırmaya çalışan ilçede kalkınma bu ölçüde gerçekleşebilir. Ancak ilçenin turizm potansiyeli turistleri sadece günübürlük çekmektedir. Büyük turist kabilelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak konaklama ve lokanta ilçede pek bulunmamakta sadece küçük butik oteller bulunmaktadır, ancak bunlarında sayısı yeterli değildir. Turizmden önemli bir kazanç

sağlanabilmesi için turistlerin geldiğinde rahatça konaklayacağı yerler artırılmalıdır. Lokantalar, gelecek turisti ağırlayabilecek kapasitede olmalıdır. Turist sayısını artırmak için turizm şirketleri ile anlaşmalar yapılabilir, tur paketleri şeklinde hazırlanan tatil hizmetlerine Taraklı dahil edilebilir, ancak bunun için öncelikle bu imkanlar oluşturulmalı ve yerli halk turizm yönünden bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Ali (2008), *Farklı Kimliklerin Kavşak Noktası: KÜLTÜREL RENKLERİYLE SAKARYA (Sakarya'nın Toplumsal ve Kültürel Yapısı)*, Adapazarı Merkez Belediyesi Kültür Yayınları, Adapazarı.
- ATALAY, İbrahim (2006), *Toprak Oluşumu, Sınıflandırması ve Coğrafyası*, Meta Basım, İzmir.
- DARKOT, Besim (1967), “Şehir Ayırımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 1967, Sayı 16, s.3.
- GEDİK, İbrahim ve Aksay, Ahmet (2002), *1.100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Adapazarı-H25 Paftası, Jeoloji Etüdlere Dairesi*, Ankara.
- GEDİK, İbrahim ve Aksay, Ahmet (2002), *1.100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Adapazarı-H24 Paftası, Jeoloji Etüdlere Dairesi*, Ankara.
- GÜNGÖRDÜ, Ersin (2001), *Eğitim Fakülteleri İçin Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- İNANDIK, Hamit (1955), “Adapazarı Bölgesinin İklimi ve Bitki Örtüsü”, *Türk Coğrafya Dergisi*, 1955, Sayı 13-14, s.125.
- İŞSEVER, Ahi, Naci (1993), *Taraklı*, MNA Ajans, Ankara.
- KAN, Havva (2009), *Taraklı Yerleşimindeki Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri*, T.C. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- KARABAĞ, Servet ve Şahin, Salih (2003), *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- KARAKUZULU, Zerrin (2010), *Sakarya İlindeki Kasaba Yerleşmeleri*, Değişim Yayınları, İstanbul.
- MATER, Barış (2004), *Toprak Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul.

- ÖZBOSTAN, Osman (2000), *Taraklı ve Yöresinin Turizm Potansiyeli*, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- ÖZKAN, Sadık Selçuk (2008), *Taraklı'nın Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Hacı Rıfatlar Konağı Restorasyonu*, T.C. Yıldız Teknik Üniversitesi
- SEVİN, Veli (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Cemalettin (2010), *Genel Coğrafya*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (2011), Nüfus, Tarım, Eğitim Verileri, Ankara.
- T.C. Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, Hidrolik Etütler Dairesi Başkanlığı (2003), *Su Akımları Aylık Ortalamaları 1935-2000*, Ankara
- T.C. Taraklı Kaymakamlığı (2003), *Tarihin Doğayla Buluştuğu Yer Taraklı*, Sakarya.
- T. C. Taraklı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2009), Eğitim – Öğretim Verileri, Sakarya.
- T.C. Taraklı İlçe Tarım Müdürlüğü (2010), *Tarım ve Ziraat Verileri*, Sakarya.
- T.C. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı (1985), *Sakarya İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu*, T.C. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sakarya-Taraklı Taraklı Aile Sağlığı Merkezi (2009), *ETF Verileri*, Sakarya.
- T.C. Sakarya İl Özel İdaresi (2006), *Kayaboğazi Göleti Raporu*, Sakarya.
- T.C. Taraklı Orman İşletme Şefliği (2004), *Taraklı Orman Amenajman Planı*, Sakarya.
- USER, Ufuk (2008), *4823 Numaralı Temettuat Defterine Göre Yenice-i Taraklı Kazası (Transkripsiyon ve Değerlendirme)*, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

www.cittaslowseferihisar.org, 2011

www.tarakli.gov.tr, 2011

www.taraklihaber.com, 2011

YAVUZ, Halil İbrahim (2004), *Taraklı ve Göynük Çevresinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ÖZGEÇMİŞ

09.07.1983 Yılında Mersin'in Tarsus ilçesinde doğdu. İlköğretim, ortaöğretim ve lise'yi Tarsus İlçesi'nde tamamladı. 2003 yılında Atatürk Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nü kazandı 2007 yılında mezun oldu. 2008 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim dalında yüksek lisansa başladı.